

JÓÁÁÁ

Jóaa Jetsóodítyú cáátúnuháámi

Míamúnáájpídívú Píívyéébe ípívyeevéne

¹ Íjcyadúréhjáa ihdyu Criyto ícyahíjcyá ipíívyema íjcyátuube muhdú Píívyéébe íjcyane bóhówájtsoóbe.

² Aabéhjáa dííbyere Píívyéébe íjcyabe ícyahíjcyá páné ihdéene íjcyaiñéi íjcyátúnáaáca.

³ Aabéhjáa ípívyejtsó páneere íñe múhduná íjcyane. Tsáháhjáa ñná ñye ípívyéévetúne.

⁴ Áanéllii dííbyedi ijcyané mújyú dsíjívéítyúne bóhi. Áhdure ijcyané ímiá uwááboju dííbyedi pámeere míamúnáa téene tájpi íjcyáiyóne.

⁵ Aane peetédu néene muurá bóhówaúcunú ííñújí hallúrí míamúnáa teene wáájácútúme éhne múúne cúúvétsii íjcyadu néémedívu. Aame tsá píívyetétú teene ñhvetétsóiyóne.

⁶⁻⁷ Aanée íjcyabe tsaapi 'Jóaaá' némeííbye. Áábekéhjáa Píívyéébe picyóó Jetsocrijóto uwááboju peetédu néene díbye míamúnáake iúúballe dítye icyáhcuíjtsoki.

⁸ Áronáacáa tsá dííbye Jóaa Jetsocrijóto íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu dííbyé uuballe múnáajpíyé dííbye.

⁹ Aane Jetsocrijótodii ímiáájú íjcyane tsá álliu íjcyatúne. Áánevéú míamúnáake iwáájácútso tsaabe ííñujívu.

10 Aamée míamúnaa ííñújiri íjcyame diibye páneere ípívyéjtsóóbeke tsá wáájácutúne.

11 Aabée imúnáállii tsááróóbeke tsá ditye wáátsúcúpéjtsotúne.

12 Áronáacáa ijcyámé tsaate ímí dííbyeke iwáátsúcúpéjtsóóbeke cáhcujtsóme. Aame ihdyu ímiáané Píívyéébej tsííme.

13 Áronáa tsá íñe míamúnaa metsíímávahíjcyádú meke dibye tsíímávatúne. Muurá ihdyu meke dibye ímbajchómé méijcyá dííbyej tsííme.

14 Muuráhjáa Críjto apáabyéré Píívyéébé Ha-jchi ímiáábé íjcyabe Míamúnáájpidívu ípívyéévéne méjpiine úlléjeebe míamúnáake wajyúhi. Áábé ámitsaráhcóo muurá máájtyumíhi.

15 Aabée bóhówáávéebedítýú tsojtsó múnáajpi Jóaa néehíí:

—Áánúdityu éhne ámúhake ó nehíjcyá táehnííñevu íhtsútuube íjcyabe íjcyaiñe. Muuráhjáa ihdyu íjcyadúré ícyahíjcyabe ípíívyema íjcyátuube ói o íjcyátúné ihdéjuco.

16 Áábej tééveri Píívyéébe meke píáábohíjcyáhi.

17 Muuráhjáa Moitséeúvuj tééveri méénuube ítyaúhbaju téénetu míamúnaa iwáájácu muhdú dííbyema íjcyáiyoone. Áánetúu Jetsocríjtoj tééveri meke iwáájýune ímiáájjuvu ájcuúbe.

18 Aane muurá tsá múha ájtyúmitú Píívyéébeke. Apáabyéré Ílli ájtyumí dííbyeke. Aabée múúhake waajácutsó dííbyedívu. Ehdúu Jóaa Jetsóodítýú néehíí.

*Jetsocríjtoke tsojtsó múnájpi Jóaa bóhówajtsóne
(Mt 3.11-12; Mc 1.7-8; Rc 3.15-17)*

19 Téijyúhjáa avyéjunte Jerotsarétu wallóo llúúvájtema ípiáábojtéké tsojtsó múnájpi Jóaa éllevu ditye idílllo dííbyeke muubá dibye íjcyane.

20 Áánélliihyée úúbáleebe muubá íjcyane. Neebépeé:

—Tsá Críjto o íjcyatúne.

21 Áánélliihyée néémeé:

—¿Aca ihdyu múúberá uú, mityá Eriá uu Píívyéébé ihjyú uubálla múnájpi u íjcyáábej?

Áánélliihyée neébe:

—Tsáhaá.

Áánélliihyée tsiiñe néémeé:

—Áánélli diibyéjuco uu éhneváa Píívyéébé ihjyú uubálla múnájpi tsááiíbye.

Áánélliihyée neébe:

—Tsá diibye o íjcyatúne.

22 Áánélliihyée néémeé:

—¿Aca ihdyu múúberá uú? Muurá muha méimíllé meúúballéné múúhakyéne wállóomeke muubá u íjcyane. Bo ihdyu múúhake duubálla muubá u íjcyane.

23 Áánélliihyée botsíi Jóaa nééhií:

—Oo muurá éhne ííneubará píívyétúné iíñújiri kéévánécobaúvú o úwááboobe ó nehíjcyáhi: “Méimibáávyé ímityúné ámuha meícyahíjcyánetu tsaímijéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube iájtyumíivaki.” Ehdúhjáa o úwááboíñe muurá tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálla múnájpi Itsaía úúballéne.

24-25 Ehdúu dibye néénéllii diitye eenée parit-séómú dííbye éllevu wáalloome néé dííbyeke:

—Aanéhaca ¿múha nééjuri íveekí ú tsótsohíjcyá idyé Críjto u íjcyáábejǰíva, pane Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú Eriáuba u íjcyáábejǰívari?

26-27 Áánélliihyée Jóaa nééhií:

—Muurá ihdyu ímiáané nújpácyori ó tsótsohíjcyá míamúnáake. Áánetu táehnííñevu íhtsútuube íjcyaaabe tsúúca ámuháma íjcyáróóbeke ámuha mewáájácútuube óhdityu cáamáaveé éhniíñevu iúwááboki. Áábeke muurá tsá íjtyúhápáájíubaré o tácoríúcutútyuróne.

28 Ehdúu pajtyéné Betáábarávú Joodáá ehnejcuvu diibye Jóaa tsótsohíjcyáhullévu.

Jetsóó obééjádú néébeé

29 Áané tsijcyóójíi diibye tsojtsó múnáajpi Jóaa Jetsóó dííbye éllevu péébeke íájtyúmíne nééhií:

—Éje ámuúhaj, áánu muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wallóó dibye míamúnáá ímítyuháñé íimíbájchoki.

30 Áánúdítyúu muurá éhne ámuhákye ó nehíjcyáhi: “Táhboone íjcyáíibye táehnííñevu íhtsútuube íjcyaaabe óikyée o íjcyátúné íhdéjuco ícyahíjcyáabe.”

31 Téhdurée idyé tujkénú tsá o wáájácútyú di-ibyéjuco méitsohíjcyaaabe dibye íjcyane. Aanée ihdyu ímiáané dííbyé ihde ó tsótsohíjcyá mee ijraéémudítyú cáhcújtsómeke.

32 Ehdúu íñétsihdyu neébe:

—Téhdurée dííbyeke o tsójtsojyu ó ájtyumí Píívyéébé Apííchó íjuuúdu cáámetu dííbyedívú níítyene.

³³ Aanée téhdure tsá o wáájácútyuró diibyéjuco meítsohíjcyaaabe íjcyane. Áronáacáa ihdyu Píívyéébe o tsótsohíjcyáiñévú oke pícyoobe oke nééhií: “Tsáápiikye u tsójtsoóbedívú níjkyéjitu Táapííchó níítyene u ájtyúmínetu ú waajácuú diibyéjuco míamúnáa pañévú Táapííchó pícyóoiibe íjcyane.”

³⁴ Ahdújucóo ímiáané dííbyeke o tsójtsojyu o ájtyumíne. Áánéllii o néé diibyéjuco Píívyéébé Hájchi díbye íjcyane. Ehdúu neebe tsojtsó múnáajpi Jóaaá.

Jetsóó úcútujkénú ímamyémú íjcyáímyeke

³⁵ Áané tsijcyóójíi tétsihíyé muhtsi ímámyemútsima díbye íjcyánáa téeneri Jetsóó tsiíñe pajtyéhi.

³⁶ Áánélliihyée tsiíñe neébe:

—Éje, aadi muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wáalloóbe.

³⁷ Ehdúu Jóaa dííbyedítýú néénéllii muhtsi dííbyemáyéjuco mepééneé.

³⁸ Áánáacáa idyéjú révoúcunúúbé múhtsikye nééhií:

—¿Hná ámuhtsi ménehcóhi?

Áánélliihyée muhtsi menééhií:

—Uwááboóbej, ¿aca kiá ú ícyahíjcyáhi?

³⁹ Áánélliihyée neebe múhtsikye:

—Cáhawáá óóma mepe ámuhtsi mewáájácu kiá o ícyahíjcyáne.

Ahdújucóo muhcsi cúvéhréjucó néénáa dííbyema mepéémutsi téhullévú méííjyunúhi.

⁴⁰ Muhtsi Jóáádityu Jetsóomáyéjucó mepééne Tsimóo Péédoró nahbe Aderéema.

⁴¹ Aanée diibye Aderée íñahbe Tsimóoke neetéhi:
—Muúbe muhcsi máájtyumíjucóo Críjto miamúnáake pájtyetésóóbeke.

⁴² Ehdúu íñéene tsajtyébé dííbyeke Jetsóo éllevu. Áábekée Jetsóo népejtsóhi:

—Uu éhne Tsimóo Jonáa hajchi. Áronáa téhdure dimyémé íjcyáa Péédoro ‘nééwayu’ nééiyóne. Ehdúu neebe Jetsóo Tsimóoke.

Tsíjtyétsikye Jetsóo újcune

⁴³ Áané tsijcyóójíi Jetsóo imíllé ipyééne Gariréa íñújivu. Aabée téhullévú péébe Betsáidá múnáajpi Perípeke íájtyúmííbeke néehí:

—Muúbe ookéréjucó duráávyé.

⁴⁴ Téhdurée diityétsí Aderéema Péédorómútsí técoomí múnáajtétsi.

⁴⁵ Áijyúree idyé diibye Perípe Natanaée éllevu ipyééne neetéhi:

—Muúbej, muha muurá máájtyumíjucóo éhnehjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Moitséeúvú dííbyé taúhbaju icyáátúnuhíjcyáahaamíjitu dííbyedítyú cáátúnuhíjcyáábeke. Téhduréhjáa muurá tsíjtyehji Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa caatúnú dííbyedítyu. Aabe Jetsóo Natsarée múnáajpi íjcyabe Jotsée hajchi.

⁴⁶ Ehdúhjáa Perípe Natanaéeke néénéllii neébe:

—¿A ímiááne? ¿Aca íhya Natsaréri ijcyámé tsaate ímiááme?

Áánéllihiyhjáa Perípé néehíí:

—Cáhawáá majo u ájtyúmi dííbyeke.

⁴⁷ Aamútsíi péémutsi úújeténáa Natanaéeke Jetsóo íájtyúmíne néehíí:

—Áánújuco páñétúejpi ijraéemuube ímiáábé íjcyáabe.

⁴⁸ Áánéllihihyé Natanaée néé dííbyeke:

—¿Aca kiátú eene oke ú waajácúhi?

Áánéllihihyé Jetsóo néehíí:

—Muuráhjané ihdyu úhdivu Perípé úújetétúné ihdéjuco uke o ájtyumíne higyéeráhé déjúcori u íjcyáabeke.

⁴⁹ Áánéllihihyé Natanaée néehíí:

—Uwáaboóbej, uu éhne Píívyéébé Hajchi muuha ijraéémú avyéjuube u íjcyáabe.

⁵⁰ Áánéllihihyé neebe dííbyeke:

—Higyéeráhé déjúcoríne u íjcyane uke o néénéllihihyéré oke ú cáhcujtsóhi. Mityái éhnííñevu uke o úllévenútsoíñej.

⁵¹ Ehdúu inétsihdyu neebe dííbyeke:

—Muurá ímiááne ámúhake o néé Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébe élleву cáámetu níjkyéji múnaa iníítyéne tsiíne néríívyémeke ámuha maájtyúmííne. Ehdúu Jetsóo néehíí.

2

Canáa cóómiyi taabává wañéhjí íjcyane

1 Ááné boonée 3 coojívatu Gariréa iññújiri ijcyacóomí Canáa múnáajpi ityáábáváné wañéhjí meenú técoomívu. Áánevúhjáa Jetsóój tsiijúké ditye mĩñútsolle tétsihyi.

2 Áhdurée Jetsóoke mĩñútsómé muuha ímamyémuma.

3 Áijyúu teene wañéhjí ádó bíinojpácýó óúúvénellii Jetsóoke tsiiju nééhí:

—Éje, tsúuca bíinojpácýó diityédívú óuuvéhi.

4 Árónáacáa neebe dílleke:

—¿Aanéha, Wa, muhdú íivane oke ú úúballéhi? Tsáhái muurá ñná o méenúíñe éévé úújetétúne.

5 Áárónerii íícúvétulle tétsí wákimyéi múnáake nééhí:

—Ámúhakey dibye néhdu méméénuco.

6 Áijyúu ijcyáné tétsihyi 6-hova néwayúúnetu méenúmeíñe lliyíhyóóné téhójí pañévúu tamúnaa íimíbájchoméíñe nujpácýóóné pícyohíjcyahóhji.

7 Áánáacáa tsúuca neebe tétsí wákimyéi múnáake:

—Cána eene líiyíhyóóné nújpatyu méwahpétsoj.

Áhdújucóo ditye wáhpetsóne.

8 Átsihdyúu neebe diityéke:

—Áyu cána áyánéwu meújcúne bañéjúúbeke meíjchoj.

Áhdújucóo iújcúne ditye íjchone.

9 Aanée adúcuube imyéwu nújpacyóo íjcyaróné bíinojpacyóvú dibye ípívyéévétsojpácyo. Aanée tsá dibye wáájacutú kiátú ditye téjpacyo újcune. Apáámyéree tétsí wákímyéi múnáa waajacú ípyée iñújpáñújénellíhye.

10 Aanée bañéjuube wañéhji múnáájpikiye ipíúváne nééhií:

—¿Acáne, muube, muhdú íivane ímiájpácýóhacáne íjcyánáa peiyé átérééjpácýotu meke ú ijchóhi? Áánerá múúne tujkénú ímiájpácýó meíjchone óuuvédú botsíi ihdícyájpácýotúréjuco meíjchone. Ehdúu neebe íbañéjuube wañéhji múnáájpiíkye.

11 Ehdúu Jetsóó méénúráítýuróné méénútujkénú Gariréari íjcyacóómí Canáavu. Ááneríi waajácútsoobe íavyéjú íhtsutúné íjcyane. Áánetúu muha ímamyémú mécáhcuíjsó ímiááné diíbyéjuco Críjto míamúnáake pájtyetétsoobe íjcyane.

12 Ááané pájtyétavúu Capenaóovu muha dííbyema mepéémema téhdure pééme tsííjuu, íñahbémuu, íjcyame. Ácoomíyíi tsúcájá muha méíjcyáhi.

Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóó íjchívyetsóne

(Mt 21.12-13; Mc 11.15-18; Rc 19.45-46)

13 Aanée pájtyeté wañéhjí lléeváíñéllii muha mepéé dííbyema Jerotsaréevu.

14 Áíjyúu duurúvájá pañévú míamúnaa nahjíhénuhíjcyá ócájímuke, obééjámuke, íjúúmuke. Áánetúu tsíjtye dsíídsike cápáyócócatsíhijcyáhi.

15 Aanée Jetsóó múhdurá íjtsúcunúne watsíhcýuúhó imyéénúneri diítyéké boáyó tééjá pañétú páneere íñahjíhemájuco. Dsíídsikée cápáyócócatsíhíjcyámedívú teene wácháájcoóbe. Áánemáa diítyé metsáwááné wájójcoóbe.

16 Áánétúu íjúúmú nahjíhe múnáake neébe:

—Íméjchívyetso íñe páneere íjyá pañétu! ¿Íveeki Táacááni ja ámuha méípívyejtsó náhjíhejávuréjuco?

17 Ehdúu dibye néénetu muha méítsaavé Píívyéébé waajácúháámitu tene tsátsihdyu néénee: “Dihjya o wájýúneri ó dsíjívéiyáhi.”

18 Ááné boonétúu tsaate néé dííbyeke:

—¿Aca múha nééjuri ehdu ú meenuhi? Cána méénúráítýuróné meenu muha mewáájácu múíhtsúturí u íjcyabe ehdu u méénuhíjcyáne.

19 Áánéllíihyée neébe.

—Cáhwáá íjya duurúvaja méwácavyáhcó 3 coojívaturé tsiíñe o pánéévétsoki.

20 Áánéllíihyée nééme dííbyeke:

—¿Aca muhdú 46 pijcyábáa ditye wákímyeíjyá ú pánéévétsoó 3 coojívatu? Tsáháubá éhajchótatu u pánéévétsoítyuróne.

21 Áronáacáa ihdyu Jetsóo ihjýuvá dííbyeke ditye dsíjívétsoíñéré íñééiyóne. Íjpíyée meménuube durúvajúu.

22 Ehdúu dibye nééne muha méítsaavé idsíjívétsihdyu dibye bóhíicoóca. Áijyúu muha mécáhcujtsó ehdúhjáa dííbyema tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé waajácúháámitu cáátúnúmeíñé ímiáánéjuco dibye múúhakyé néhijcyáne.

Míamúnáa íjtsaméi tsá Jetsóo túhúúllétúne

23 Aabée Jerotsaréri pajtyeté wañéhjí pañe méénúráityúronéhjí méénúnetu mítyame cáhcujtsó ímiááné diibyéjucu Críjto íjcyane.

24 Áronáacáa waajácuube ímiááneturé dííbyeke ditye cáhcújtsotúné diityé íjtsaméi ityúhúúllétúnéllíihye.

25 Tsáháa múha dííbyeke muhdú míamúnaa íjtsámeíñé úúbálléityuróne.

3

Jetsóoma Nicodéémó íhjuváne

1 Íjcyaabée tsaapi paritséomuube Nicodéémó íhtsútuube íjcyáabe.

2 Aabée tsápejco Jetsóo éllevu itsááne néé dííbyeke:
—Uwááboóbej, muha méwaajácú múúhá uwáábovúu Píívyéébe uke wáalloóne. Aabe úuma íjcyánéllii muurá ú méénuhíjcyá méénúráityúronéhjí múha méénúityuróne.

3 Áánélliihyée Jetsóo néehíi:
—Ímiááneturé uke o néé béhnétu u tsíímávámeityúhajchíi tsá Píívyéébé avyéjúejpi u íjcyáityúne.

4 Áánélliihyée neebe dííbyeke: ¿Aca múhdutú keeméjucu meíjcyabe tsiíñe méétsíjújú ííbúwá pañévú méúcáávéiyá dille meke itsíímáva bîwáhduré tsíímene meíjcyaki?

5 Áánélliihyée Jetsóo néehíi:
—Ímiááné uke o néé Píívyéébé Apííchoj téeveri ímíbaavyémé béhnétu tsíímávámeityúmé tsá dííbyé avyéjúejte íjcyáityúne.

6 Muurá míamúnaa tsíímávámé pañe diityé ijtsaméiyé ijcyáhi. Áanetu Píívyéébé Apííchó íjtsaméí cápáyoácómé ténéjcuriyéjuco íjtsámeíñe.

7 Ahdícyane tsájúréévedí tsiíñe metsíímávámeíñé uke o nééneri.

8 Muurá íñe uke o nééne kíjyebádu. Tsá muurá ámuha mewáájácutú kiátú kíjyeba tsááne kiávú péhijcyáne. Tehđu muurá Píívyéébé Apííchó maájtyúmituróné meke ímíbajchóhi.

9 Áánélliihyée Nicodéémó néehíí:

—¿Muhdúami íhya tsáma teénej?

10 Áánélliihyée Jetsóó néé dílbyeke:

—¿Aca muhdú ijraéémú uwááboobe u íjcyaaabe tsá u wáájácutú uke o nééneé?

11 Muurá ímiááné o ájtyumíné ímí o wáájacúné íñe ámúhake ó úúballéhi. Árone ¿íveekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?

12 Muurá íñújiri íjcyánéhjitu ámúhake ó úwáábohíjcyá ámuha ímíñeúvú mewáájácúroki. Áronáa íllure ámúhake túhútsohíjcyáne. Aanéjji awáá muhdú ámuha méwaajácuú Píívyéébé icyánéjcutu ámúhama o íhjuváne.

13 Tsá muurá múha úújetú dibye íjcyáhulle. Apáabyéré ihdyu Míamúnáájpidívúu o ípívyééveebe téhullé múnáájpi o íjcyánéllii ó waajácú téhulle.

14-15 Muuráhjáa íñéubará píívyétúné íñújiri íjcyácooca Moitséeúvú picyóó úméhéí níjcautu íñimiyéké úwááñéityu íñíjcyóóbeke pañétúejpi íhdome dílbyeke ííténe idsíjívétuki. Ahdu muurá oke Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke

páwachéketu pícyooímyé oke cáhcujtsómé múijyú
idsíjivéjúcóóítyúne bóhí iújcuki.

Míamúnáake mítyane Píívyéébe wájjyune

16 Muuráhjáa Píívyéébe mítyane míamúnáake
iwájjyúnéllii Ílli apáábyéré íjcyáábeke wallóó
ííñujívú dibye idsíjive diityé wájjyuri ditye
iwágóóóvétu teene cáhcujtsómé múijyú
idsíjivéjúcóóítyúne bóhí iújcuki.

17 Tsáháa Píívyéébe oke wállootú míamúnáake
íícúbáhraki. Muuráhjáa ihdyu oke wálloobe taj-
tyéeveri diityéké ipájtjetétsoki.

18 Aane oke Píívyéébé Hájchikye cáhcújtsómé
hallúrí tsá íiná íjcyatúne. Áánetu apáábyéré dííbyé
Hajchi o íjcyáábeke cáhcújtsótúmeke ícúbáhráíbye.

19 Ehdu pajtyeííne peetéduu o néébe ííñujívú o
tsááne cáhcújtsotúmé ímityúné méénuhíjcyámeke.

20 Muurá ímityúné méénuhíjcyámé íllure oke
tsaríllé ímiáájuvu diityéké o wáájácútsóiyónáaaca.
Aame tsá ímíllétú óhdivu ípííhíne diityé imítyú o
bóhówajcáróné ímíllétúnema.

21 Áánetu ihdyu ímí íjcyane ímilléméjucó taéllevu
tsááne téénetu tsijtye iwáájácu ímiááne Píívyéébe
ímillédú ditye íjcyane.

*Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóó íjcyatúné tsiííne
nééneé*

22 Ehdúu Jetsóó nééneé boonétú muha mepéé
Jodéá ííñujívú. Áhullée muha mejjcyánáa dibye
úwaabóné cáhcujtsóméjucó tsójtsómeíhijcyáne.

23 Ááné tujkéveríhjáa idyé tsojtsó múnáajpi Jóáa téhdure uwáábohíjcyá Enóori Tsaríí cóómíj p̄híhíí íjcyácóómiyi. Áábedívúhjáa míamúnaa píhcyáávemedítýú dííbyé uwáábó cáhcújtsómeke tsótsohíjcyaaabe tétsihdyu íjcyáhityu.

24 Téijyúú tsáhái dííbyeke ditye cúvéhoojánutúne.

25 Aanéhjáa tsáijyu dííbyé mamýmudítýú tsaate tsíjtyema táhjácatsíhijcyá muhdú meímíjpyeténeri.

26 Áánaacáhjáa diibye Jóáake ímamyémú néehíí:
—Uwááboóbej, éhnée Joodáá ehnéjcuri maájtyúmííbedítýú múúhakye u úúbállehíjcyaabéha téhdure tsótsohíjcyááabe éllevu mítyame pehíjcyáhi.

27 Áánéllihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ihdyu Píívyéébe dííbyeke pícyóóné wákimyéíjyuco díbye méénune.

28 Áánetúu oke pícyoobe dííbyé ihde míamúnáake o úwáábohíjcyaki. Áánéllihyéé muurá ámúhakye ó nehíjcyá Críjto o íjcyatúne.

29 Muurá múúne taabává wañéhjí pañe diibye taabáva múnáajpi méwama ííne ímíjyaú íjcyáhi. Ááneri muurá diityétsikye náhbenúme ímíjyuuvéhi. Ahdu ó ímíjyuuvé mítyane tsúúca Críjto míamúnáake pájtyetétsoobe íjcyáneri.

30 Diibye ihdyu táehnííñevu ávyéjúúteéhi. Áánetu ihdyu ídáátsoobéré ó íjcyáhi.

Píívyéébedítýú tsáábeé

31 Muuráhjáa Píívyéébedítýú díbye tsáánéllíi tsá múha dííbyé íhtsútuvu úújetétúne. Áánetu ihdyu íjiejpíyé o íjcyánéllíi ó ihjyúvahíjcyá míamúnaa íhgyuvadúre.

32 Áánetu ihdyu diibye Píívyéébeke iwáájácúnéllii dííbyé uwááboju míamúnáake úúbálleroné tsá ditye cahcútsohíjcyatúne.

33 Árónáa ijcyámé tsaate dííbyeke cáhcujtsóme. Aame bóhówátsohíjcyá ímiááné dííbyé ihjyu álliu íjcyatúne.

34 Muuráhjáa Píívyéébe wálloobe úúbállehíjcyá dííbyé uwááboju dííbyé pañe Íapííchó íjcyánélliihye.

35 Aabée diibye Íllíkye iwájyúnéllii dííbyé hójtsí pañévú íhvejtsó páneere íñe múhdúné tsíeméné íjcyane.

36 Aabe Píívyéébé Hájchikye cáhcujtsómé újcuú múijyú idsíjívéjúcóóityúne bóhi. Áánetu dííbyeke cáhcújtsótúmeke Píívyéébe ícúbahrámé tsá téene bóhí újcuityúne. Ehdúhjáa neebe tsojtsó múnáajpi Jóaaá.

4

Tsamáaría múnáállema Jetsóó íhjuváne

1 Aanée diibye Jóaa ehniíñevu Jetsóoke míamúnaa úráavyehíjcyámedityú cáhcujtsómé tsójtsótsámehijcyáhi.

2 Árónáacáa ihdyu tsá dibye páñetu tsótsohíjcyatúne. Múúhayée ímamyémú métsótsohíjcyáhi. Aanéhjáa tsúuca paritséómú waajácúhi.

3 Áánetúu muha méoomí Jodeá iíñújitu bîwáhullévúré Gariréa iíñújivu.

4-5 Aamée muha Tsamáaría iĩñújtu mepájtyeme meúújeté téené iĩñújiri íjcyacóomí Tsicáá úniúvú Jacóóboúvúhjáa ílli Jotséeke ájcútsihvu.

6 Átsihyíi núpahyéjú 'Jacóóbó nupáhyéju' némeíhyéjú úniúvú Jetsóó wáyéeevé juuváyí muha metsááneri pávyeenúúbe. Téjyúu tsúúca cójǰpǰnénélléjuco meé.

7-8 Áánáacáa muha mepéé técoomívú majchó áhdovu. Áané hallúríhjáa teene Tsamáaría múnáalle téhejútú nújpañúvállékévaa Jetsóó néehí:

—Muúlle, oke dijcho.

9 Áánéllihyévéa neéle:

—¿Aca muhdú íivane oke núpacyo ú táúmeí Tsamáaría múnáalle o íjcyálleke jodíómuube u íjcyaaábe? Muurá jodíómú tsá íhjúvatú Tsamáaría múnáama.

10 Áánéllihyévéa neebe dílleke:

—Muurá Píívyéébema múhtsikye u wáájacuca téhdure oke ú táúmeíyá piáábó íñe uke núpacyo o táúmeídyu. Aaca uke ó ájcúiyá bohí nujpácýovu.

11 Áánéllihyévéa neelle dííbyeke:

—¿Aca kiátú u úcújpacyóvú oke ú ájcúiyá teene bohí nujpácýovu wáábyáúúbamáyé u íjcyáábejǰvari?

12 Muurá íñe núpahyéjú pañéwu méihdé múnáajpíi Jacóóboúvú méhdivu pícyoíñuhéju. Téhejútúhjáa muurá ítsímema iádóhéjuto téhdure ijyéémuke íchohíjcyaaábe. Aane ¿aca dííbyeúvú ehnííñevu uú?

13 Áánéllihyévéa neébe:

—Árónáa téhejútú ádorómé tsiíñe adópívyenuhi.

14 Áánetu óhdi íjcyáné nujpácýó ádomé tsá mújyú ádópívyenúityúne. Muurá o ájcúné nujpácýó óuuvératu díityé pañe íjcyajpácýó díityéké ímíjpyetétsómé újcuú mújyú idsíjívéjúcóóityúne bóhi.

15 Áánélliihyéváa neelle dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ané cána oke daacu téjpacyótú mújyú o ádópívyenújúcóótuki, pane íñe núpáhyejúvú tsiíñe o tsájúcóótuki.

16 Áánélliihyéváa neébe:

—Ané dítyájikéi duucúte.

17 Áánélliihyéváa neéle:

—Tehdu o tájívállejíí kiá íjcyáábeke ó újcúteéhi.

Áánélliihyéváa idyé neebe díílleke:

—Tehdújuco u néérone.

18 Árónáa muurá 5-mevákéjuco u tájíváne. Muurá ícyooca tsíjpiimáyéjuco u íjcyaaabe idyé tsá ímiá taji íjcyatúne. Áánéllii ímiááné u néé u tájívátúne.

19 Ehdúváa Jetsóó díílleke néénéllii neelle dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, úubá mía Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi.

20 Muuráhjáa múúha íhdé múnáaúvú éhbáu cáméhbáutu Píívyéébeke dúúrúvahíjcyátsihdyu muha téhdure méduurúvahíjcyá dííbyeke. Aane ámuha jodíómú žíveekí ménehíjcyá apááñéreva Jerotsaréetu dííbyeke medúúrúváiyóne?

21 Áánélliihyéváa neebe díílleke:

—Muurá íhdícyátsihdyúréjuco ámuha dííbyeke medúúrúváíñe éévé tsúúca úújetéhi. Áánéllii

tsáhájucó ámuha apátsihdyúré eene u nétsihdyuu, Jerotsaréetuu, íjcyane Méécááni Píívyéébeke medúúruváityúne. Aane cáhawáá oke cahcújtsoj.

²² Muurá ámuha Tsamááriá múnáa ímíñeúvú mewáájácútúúbeke méduurúvahíjcyáhi. Áánetu ihdyu muuha jodíómú ímí mewáájácúúbeke méduurúvahíjcyá ímiááné múúhaj tééveri míamúnáa pájtyetéíne muha mewáájácúnéllíhye.

²³ Aane muurá ímiááné Méécááni Píívyéébeke dúurúvahíjcyámé ícyooca dííbyeke duurúváá íííbúuri. Tehdu dííbyeke medúúruváné imílleébe.

²⁴ Tsá muurá dibye íjpiíma íjcyatúne. Áábeke ihdyu óví múhdumé dúúruvámé duurúvahíjcyá íííbúuri.

²⁵ Ehdúvaa Jetsóó néénéllí neéle:

—Tehdújucó, muurá ímiááné ó waajácú Críjto tsááíne míamúnáake ipájtyetétsoki. Aabe ihdyu óví itsáácooca múúhakye ímíñeúvú waajácútsóhi.

²⁶ Áánéllíhyéee neebe díílleke:

—Muurá diibyéjucó Críjto o íjcyaaabe íne úúma o íhjuváne.

²⁷ Ehdúu díílleke dibye néénáa tsúúca muha méwajtsíhi. Aamée muha méullévenú dibye dííllema íhjuváneeri. Aanée tsá muha tsáápiuba medíllotú íínerí dityétsí íhjuvájcatsíne.

²⁸⁻²⁹ Átsihdyúu díille Tsamááriá múnáalle tétsihvúré ílíyííhyó iwááoiñúne dsíinériyé ímunáácoomívú ípyéénemáhjáa neetéhi:

—Ámuúhaj, éhtsíhyi muubáhjáubá íjcyaaabe oke neé páneere muhdú o ícyahíjcyáné kíátúhjáubá

iwáájacúne. Tsáijyu múu Críjto dííbye. ¡Cáhawáá metsu meúújetékij!

³⁰ Áánélliihyéhjáa tsáácunúmé múúha éllevu.

³¹ Áijyúu dííbyeke muha méneerá dibyéi imájchoki.

³² Áronáacáa neébe:

—Tsáhái o májchotúne. Ijcyáné muurá ihdyu tamájchó ámuha mewáájacutúne.

³³ Áánélliihyée muha ménéjcatsíhi:

—Tsaatéubáhjané tsúúca dííbyeke májchotsóhi.

³⁴ Áánélliihyée neebe múúhakyé:

—Muurá ihdyu teenéjuco tamájchódú nééne okée wáalloobe Píívyéébé wákimyéi o méénune muhdú dibye ímillédú tene óoma iníjkévaki.

³⁵ Áánaa muhdú ámuha ménehíjcyá 4 nuhbávatúi bajtsóháñé maááhívétsoíñe. Cáhawáá meíité teene bajtsóháñé múúne kéémedu nééme míamúnaa ídátso wágóóóvéiyóné ímíájíjtó diityéké pájtyetétsoiyóné meúúbállétuca.

³⁶ Muurá teene bajtsóháñé ááhívétsohíjcyamédú nééme úwááboméré péhijcyámé újcuú tééne áhdo. Áhdure ditye úwaabóné cáhcujtsómé újcuú tééne áhdó múijyú idsíjívéjúcoóóityúne bóhi. Áaneri bajtsó múnáama iñéevá ááhívétsohíjcyamédú nééme uwáábojte tsaméhjí ímíjyúúveéhi.

³⁷ Muurá tsaate néehí: “Tsaate bájtsóne néevá múúne tsíjtyeréjuco ááhívetsóne.”

³⁸ Aanée muurá ámúhakyé ó wallóó tehdu éhne múúne tsaate bájtsóne néevá tsíjtyeréjuco ááhívétsonédú nééme éllevu, tsúúcajáa tsaate

úwaabójúcooróné cáhcújtsótúme éllevu ámuha tsiíñe meúwaabóné botsíi tsaímiyējuco ditye icyáhcújtsoki. Ehdúu Jetsóó néé múúhakyé.

³⁹ Mítyamée téjyju teene Tsamááriátú tsáame cáhcujtsó Jetsóoke eenéhjáa dille ‘páneere muhdú o ícyahíjcyáné oke neébe’ néénéllíihye.

⁴⁰ Aamée néé dííbyeke diityémái dibye íjcyaki. Áánéllíihyée muha técoomíyí méijcyá mójcyoojícú.

⁴¹ Ájyúu éhniíñevu mítyame cáhcujtsó dííbyeke dibye úwaabóné illéébónema.

⁴² Aamée néé diille imúnáalleke:

—Tsá apááñéré múúhakyée u néénetu muha mecáhcújtsotúne. Muurá tsúuca muha páñetu melleebó dibye úwaabóne. Áánetu ímíááné muha mecáhcujtsó diibyējuco Críjto íjcyane míamúnáake Pájtyetétsoóbe.

Tsáne ávyéjúúbé hájchikye Jetsóó bóhñtsóne

⁴³ Átsihdyúu téhdune mójcyoojícútu muha mepée Tsamáaría íiñújitu Gariréa íiñújivu.

⁴⁴ Aanée muha mepéhíjcyánáa Jetsóó néé Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáájpikye imúnáa ávyéjúúlléityúne.

⁴⁵ Áronáacáa Gariréa íiñúji múnáa ímí dííbyeke waatsúcupejtsó Jerotsaréeríi pajtyeté wañéhjiri ditye úlléjénáa dibye méénúráityúronéhjí méénune íájtyúmínéllíihye.

⁴⁶ Átsihdyúu muha tsiíñe méoomí Canáavu tétsihvúu nújpacyo bíínójpacyóvú dibye ípíívyéévétsooomívu. Áánáacáhjáa tsaapi ávyéjúúbé hajchi Capenaóori íjcyaaabe cheméhi.

47 Aanéhjáa tsúuca Jodéa iinújitu muha met-sáame teene Gariréa iinújiríjyuco mejcyane diibye ávyéjuube iwáájácúne tsáá Jetsóo éllevu. Aabée néé díbyeke díbyema ihjyávú ipyééne dibye illíkye ibóhító ávyeta dsijíveríjyuco íjcyáábeke.

48 Áanélliihyée neebe díbyeke:

—Ámuha muurá tsá oke mecáhcújtsóityuró méénuráityúronéhjí o méénuhíjcyátuca.

49 Áronáacáa neébe:

—Ávyéjuubej, áronáa ihdyu hájchíwu dsijívétúné hajchótá ícúí óóma tahjyávú péene bohító.

50 Áanélliihyée neebe díbyeke:

—Tehdújucu, tsúuca muurá ícyooca bohíjúcoobe daáchi.

Ahdícyane wa dipyej. Ahdújucóo dibye óómiñe díbyeke icyáhcújtsónema.

51 Aabéhjáa ihjyávú úújetéébeke íúníu múnaa népejtsóhi:

—Tsúuca daachi bohíjucóóhií.

52 Áanélliihyéhjáa dílloobe mújyú dibye bóhíne. Áanélliihyéhjáa néémeé:

—Iijyújyuru révoóvéébedi díbyeke pajtyéné áíívyee.

53 Ehdúhjáa ditye úúbállénetu ítsááveebe ávyetáa téene éeveri Jetsóo díbyeke néene tsúuca illi bóhíjucóóne. Áanélliihyée téhdure pámeere ihyájkímú cáhcujtsó Jetsóoke.

54 Ehdúu Jetsóo méénuráityuróné meenu Jodéa iinújitu muha Gariréa iinújivu meóómimye tétsihyi mejcyánáaáca. Téénemáa botsíi tétsihvu míjyúcúréi méenuube méénuráityuróne.

5

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó bóñtsóne

¹ Ááné boonétúu muha tsiíñe dííbyema Jerot-saréevu méuubámyenú wañéhjivu.

² Áánáacáa técoomíyí tsátsii ‘Obééjámú lleehówa’ némeítsíí úníuri nújpacyo páábáwu heeberéomú ihjyúrí ‘Betéjda’ némeííba.

³ Áábá hallúrí 5-wava nújúwáwuúné íjcyáwáhjí pañétú hállúvátuméhjí, úllétuméhjí, íjpi vááúmeítyuméhjí, téhmehíjcyá teeba nóhjiíñe.

⁴ Tsáijyúhjáa níjkyéji múnáajpi iñíítyéne téébáwu nóhjihíjcyáhi. Aanéhjáa díbye nóhjiné boone tujkénúré éniivyéméjucó ímípyetéhíjcyáne.

⁵ Téijyúu íjcyaaabe díityé pañe ávyetáhjáa 38 pij-cyábájucó chémehíjcyáabe.

⁶ Aabée tódsiúcunúúbeke Jetsóó ííténe waajácú téhajchótájucó díbye chémehíjcyáne. Áábekée neébe:
—Muúbe ¿muhdúami ú ijcyaj? ¿A ú imíllé u bóhííne?

⁷ Áánélliihyée neébe:

Ééero Ávyéjuúbej, árónáa tsá o píívyetéhíjcyatú nújpacyo nóhjícooca íícúí tujkénú o éníívyéiyóne. Íhya ihdyu tsaate oke píááboca o éníívyéne ó bohíjúcóoyáhi. Tehdu o méénúyónáa tsijtye táihdéré éníívyehíjcyáhi.

⁸ Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Ané wa ílluréjucó eene dííhbotámá dípye dihjyávuj.

⁹ Ehdúu dííbyeke díbye néénemáyé tsúúca íbóhííne ííhbotámá péjúcoóbe.

10 Téijyúu wáyeeévejcóójí íjcyánáa dibye ííbotámá péene ávyéjulte ííténe néé dííbyeke:

—Muúbe, tsá eene dííhbota íjcyooji wáyeeévejcóójí u tsájtyéítyuróne.

11 Áánélliyée neébe:

—Árónáacáne oke bóhíitsoobe néé téenema o péekí.

12 Áánéllihyée néémeé:

—¿Aca muubá íjcyaaabe íveekí wáyeeévejcóójí uke táuhbáhi?

13 Árónáacáa tsá dibye wáájacújúcootú caabyé dííbyeke bóhíitsóné mítyanéé míamúnaa íjcyámé pañe Jetsóo íjcyánéllíihye.

14 Ááné boonétúu Jetsóo dííbyeke duurúvájá pañe íájtyúmííbeke nééhií:

—Muúbej, tsúúca muurá ú bohíjucóohí. Aabe ímíááberéjuco díícyaco. Tsiíñe ímityúné meenújúcohdí éhnííñevu íjcyane uke ipájtyétuki.

15 Ehdúu Jetsóo dííbyeke nétsihdyu péébéhjáa bótíi úúballé ímíñeúvú avyéjuktéké Jetsóo dííbyeke bóhíitsóne.

16 Ááné hallútúu imílleromé téijyuré Jetsóoke idsíjívetsóne íveekíváhjáa wáyeeévejcóójí dííbyeke dibye bóhíitsóné hallútu.

17 Árónáacáa neebe diityéke:

—Muurá Llihíyó paíjyuvaré meke píáábohíjcyádújuco o píaabóné ihdícyáíjyúre.

18 Ehdúu dibye néene éhnííñevu diityéké tsarívyetsómé imíllerá dííbyeke idsíjívetsóne. Tsáháa apááñéré taúhbaju néhdu wáyeeévejcóójí dibye

íjcyátúné hallútú ditye dííbyeke dsíjívetsóítyuróne. Téhdurée Píívyéébeke icyáánívahíjcyáábé tujkévevu íjcyane dibye néhíjcyáné hallútú imíllémé dííbyeke idsíjívetsóne.

Iiye íjtsámeídyú Jetsóó méénutúne

¹⁹ Ehdúu éhnííñevúré ditye Jetsóoke pátársíjcyónéllii neebe diityéke:

—Muurá ímiááné tsá Píívyéébé Hajchi o íjcyabe ñná o méénúítyuró oore o íjtsámeídyu. Muurá ihdyu Llihíyó méénúiyónéjucó o méénuhíjcyáne.

²⁰ Aabe oke iwájyúnéllii waajácútsohíjcyá páneevúré muhdú imyéénúíñévu. Muurá tajtyéeveri éhnííñevu tsíñehji dibye méénúneri ámuha méullévénuúhi.

²¹ Muurá Llihíyó dsíjívémeke bóhíitsódú o ímíllémeke o bóhíitsoóhi.

²²⁻²³ Tsá muurá Llihíyó míamúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá ímíbájchóityúne. Muuráhjáa oke neebe teene o méénu pámeere oke íavyéjútso dííbyeke íavyéjútsoódúre. Aane oke ávyéjútsoótúmé téhdure tsá diibye okée wállóóbeke ávyéjútsoótúne.

²⁴ Muurá ímiáánetúré ámúhake o nées íñe o néhíjcyáné lléébome okée wállóóbeke cáhcujtsómé múijyú idsíjívéjucóóityúne bóhí újcuíñe. Áámé hallúrí tsáhájucó ñná íjcyáityúne. Muurá iwágóóóvéiyónetu tsúuca pajtyémé ímí Píívyéébema íicyáíñejcúvu.

²⁵ Ahdícyane ímiááané ámúhake o nées wágóóóvéiyómé Píívyéébé Hajchi o íjcyáábé uwááboju lléébóíñe éévé tsúuca úújeténe. Aane ímiááané cáhcujtsómé tsá wágóóóvéityúne.

26 Muurá Llihíyodítýú tsááne mújyú medsíjívéjúcóóítýúne bóhi. Áánevéúu oke ájcuube oke cáhcújtsómeke o ájcuki.

27 Muuráhjáa Míamúnáájpidívú o ípívyéévéébeke neebe míamúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá o ímíbájchoki.

28-29 Métsájúréévedí ehdu ámúhake o néeneri. Muurá ímiááné iéévé úújetéjy pámeere dsíjívéhíjcyámé íhñijkyénetu ijchívyéé pámeekéré o píúvácoóca. Áamedítýú ímiánéjcuú úráávyehíjcyámé tsáhájucu muhdú íjcyáítýúne. Áánetu íimítýunéjcurée úráávyehíjcyámé ícúbáhráméíhi.

Íinetú Jetsóoke mewáájacúne

30 Muurá tsá ìná oore tájtsaméiyi o méénúítýuróne. Okée wálloobe Llihíyóré oke néhdújuco míamúnaa muhdú íjcyanéjuco o néhíjcyáne. Tsá oore o ímillédú o méénuhíjcyatýúne.

31 Muurá oore muubá o íjcyane o némeícyá tsá múha oke cahcújtsóítýuróne.

32 Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa óhdityu nehíjcyá ímiáánéjuco muubá o íjcyane.

33 Áábe éllévúu muurá ámuha tsaatéké méwallóó ditye óhdityu idílló dííbyeke. Áánéllíhyée úúbálleebe ímiááne muubá o íjcyane.

34 Árónáacáa tsá díbye úúbálléneturé o wáájácúmeítýú Píívyéébedítýú o tsááneé. Árónáa ihdyu o néé tehdújucóo óhdityu díbye néhíjcyáné ámuha mecáhcújtsóne mepájtyeteki.

35 Muuráhjáa ámúhake waajácútsoobe ímiá uwáábojúvú éhne múúne peetéj téeveri tsíeméné maájtyumíné mewáájacúdu. Aanée dibye úwáábohíjcyáné muurá wahájchotaré ímí ámuha méjtsúcunúráhi.

36 Áronáa dibyéé oke bóhówátsohíjcyáné éhnííñevu páñetu ó bóhówátsámeihíjcyá páneere okée Llihíyó níwaavéné o méénuhíjcyáneri. Téénetu muurá ámuha méwaajácújúcoorá ímiáánée oke dibye wáalloóne.

37 Aabe ámuha maájtyúmítúroobe óhdityu nehíjcyá ímiáánéjucóo oke iwáalloóne.

38 Áábé uwááboju tsá ámúhake úcáávehíjcyatú dííbyeke ámuha mecáhcújtsótúnéllíihye.

39 Muurá ámuha mééévehíjcyará Píívyéébé waajácuháámí muhdú óhdityu néhíjcyáné ámuha múijyú medsíjívéjúcóóítyúne bóhí meújcúroki.

40 Áronáa tsá ámuha meímíletú oke mecáhcújtsóne óhdivu meihvéjtsámeíñé téénevu ámúhake o ájcuki.

41 Áronáa tsá o íjyácunútú míamúnaa oke ávyéjújtsóíyóneri.

42 Muurá ó waajácú múhdurá ámuha menééme Píívyéébeke mewáájyutúne.

43 Muuráhjáa díibyējuco Llihíyó nééjuri ííñujívú o tsáábé uwáábori tsá ámuha meíícúvehíjcyatúne. Ááne eene tsijtye íííbúwaríyé ámuha éllevu itsááne íhdityúré újcune úwáábóneríyé ámuha méíícúvehíjcyáhi.

44 ¿Muhdú ámuha oke mecáhcújtsóiyá kiá

eene ámuha tsamééré maávyéjútsócatsíhijcyané ijcyánaáca? Téeneriyé ámuha meijcyame tsá meícúvehijcyatú apáábyéré ijcyabe Píivyéébe ámúhake ávyéjútsóíyóneri.

⁴⁵ Aane méjtsúcunúdí ámúhá imítyú ámúhá hallúvú Llihíyoke o úúballeíñe. Muuráhjáa ihdyu Moitséeúvúré tsúúca ámúhá hallúvú úúballé dííbyé uwááboríi ámuha mepájtyeteíñe meítsúcunúhijcyároóbe.

⁴⁶ Muuráhjáa díbye úwaabóné ímí ámuha mecáhcújtsoca idyé téhdure ímí oke ámuha mecáhcújtsóiyáhi. Muuráhjáa óhdityu ijcyané uwááboju caatúnuhijcyaábe.

⁴⁷ Áané uwáábóo ámuha ímí mecáhcújtsómejí ¿muhdú mecáhcújtsóiyá ámúhake o néhijcyáne? Ehdúu neebe Jetsóo.

6

Majcho mítyámedívú Jetsóo úújetétsóne (Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Rc 9.10-17)

¹ Áané boonétúu dííbyema muha mepéé Gariréa unéu tsáúuré 'Tibéeria' némeíú tsiñéjcvu.

² Áijyúu mítyane míamúnaa múúhake úraavyé méénúráityuróné chéméméhjike díbye bóhítsohijcyané íajtyúmínéllihye.

³⁻⁴ Téijyúu pajtyeté wañéhjí tsúúca lléeváíñáa muha caméhbaúvú mepééme téhbaú déjucóvú meúújetétsihvu ácúúveébe.

⁵ Áánemáa diitye míamúnáake ííténe neebe Perípeke:

—¿Aca kiátú íñe majcho meújcuú íjtyéke memájchótsoki?

⁶ Ehdúu neebe muhdú dííbyeke dibye iáñújcuki. Waajácúroobée muhdú imájchótsoíñe diityéke.

⁷ Aanée dibye díllónélli Perípe néehí:

—Muurá 200-jívamá majcho meújcuróné tsá úújetéítyuró diityédívú áyánéwuújí maájcurónáaaca.

⁸⁻⁹ Áánéllihiyé Tsimóo Péedoró nahbe Aderée néé Jetsóoke:

—Áánúwúdíhya 5-hova tsebáádatu méénúmeíñe paáhóónema míityétsi amóóbemútsi. Árónáacáubá tsá tene úújetéítyuró áyámedívujíivari.

¹⁰ Árónáacáa Jetsóo néehí:

—Méne pámeere iáhcúbaki.

Ahdújcúo muha menéénélli ditye áhcubáné 5,000-meváubáhjáa íjcyame.

¹¹ Aabée teene páahóóné iékéévéne téhdujtsó Píívyéébeke. Áánemáa múúhake dibye ájcune muha méwajtú pámeekére. Áhdurée amóóbemútsikye muha mewajtune úújeté pámehdívúre.

¹² Aanée pámeere tsaímíyé óóvéne Boone múúhake neébe.

—Cóene mepíhcyú tene iwágóóóvétuki.

¹³ Ahdújcúo pátyeevéne muha mepíhycúné 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe.

¹⁴ Ehdúu méénuráítyuróné Jetsóo méénune iájtyúmíne tsaate néjcatsíhi:

—Ímíáánéha diibyéjuco áánu Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáajpi éhneváa ííñujívú tsááiíbye.

15 Áánemáa imílleromé peecútéré dííbyeke pañétúejpi ávyéjúúbedívú ipícyoóne. Aanée iwáájácúne múúhadítýú iye peebe cámehávu.

Nújpácýó hallúrí Jetsóó úllene
(Mt 14.22-27; Mc 6.45-52)

16-17 Ááné iijyúnúvú muha dííbyé mamýémú mepéé míneri Capenaóovu tsíñejcúéri íjcyácoomívu. Áijyúu tsúúca péjcohréjuco néénáa tsá Jetsóó múúhama íjcyatúne.

18 Áánáacáa mítyane nohji ávyétá ihnáhó kíjyeba íjcyáneri.

19 Aamée muha píínééuríjyuco meíjcyame máájtyumí díbye tsááne nújpácýó hallúrí úlleebéré múúhá tujkévetu. Áánerí muha méíllityéhi.

20 Árónáacáa neebe múúhake:
—Oóre, méíllityédíñe.

21 Áánéllihyée muha méujcú dííbyeke mííné pañévu. Aamée tsúúca muha méúújeté muháa mepétsihvu.

Jetsóoke míamúnaa néhcove

22 Ááné tsijcyóójíhjáa múúha déjuvu ítsaavémé apáámíree míine íjcyámíri muha mepéémema Jetsóó péétune.

23 Áánáacáhjáa tsímihji Tibéería cóómityu tsámihji wajtsí díbyée Píívyéébeke ityéhdújtsóne áyaróné majcho mítyámedívú úújetétsótsíj píihívu.

24 Aanéhjáa tétsihyi dííbyeke íájtyúmítúnéllii témíhji pée me múúha déjutu Capenaóovu dííbye néhcovu.

Medsíjivéjúcóóítyúne bóh#vu meke Jetsóó ájcune

25 Aamée tsúúca múúhadívú úújetémé dííbyeke nééhí:

—Uwááboóbej, ¿acáa múijyúrá u tsáá íllevu?

26 Áronáacáa neebe diityéke:

—Ímiááné ámúhake o néé ámúhake o májchótsónéllihyé oke ámuha menéhcohíjcyáne. Tsá ámuha oke menéhcohíjcyatú méénuráítyúronéhí o méénune #ná nééiyóné ámuha mewáájácki.

27 Tsá múu íjyáacunútú majchóri múhajchótá ámuha téene tájpi mejcyáíñeríj#vari. Múu táuwáábori íjyáacunú teene majchódú néene múijyú ámuha medsíjivéjúcóóítyúne bóhí meújcuíñeri. Áánevu muurá ámúhake o ájcu Llihíyó oke meménuube míamúnáájpídívú ó ípívyeevéhi.

28 Áanéllihyé néeme dííbyeke:

—¿Aanéhaca muhdú muha Píívyéébe ímilléné méméénúiyáhi?

29 Áanéllihyé neebe diityéke:

—Muurá ímíleebe okée dibye wállóónéllii íñújívú o tsáábeke ámuha mecáhcujtso.

30 Áanéllihyé néemeé:

—¿Aca #ná díwákimyéi? Ané cána méénuráítyuróné meenu uke muha mecáhcujtso diibyéjucó míamúnáake pájtyetétsoiibe u íjcyane.

31 Muuréváhjáa múúhá ihde múnáúvú manáa májchohíjcyá #néubará píívyétúné íñúj#ri íjcyácoóca. Muurá Píívyéébé waajácúháámitu néeneé: “Píívyéébe diityé éllevu majcho dójcsotó níjkyéj#tu.”

32 Ehdúu Jetsóoke ditye néénéllii neébe:

—Ímiáánéjucóo Moitséeúvú tsá diityéké ácuhiŋcyatú majchóvú téjyju. Muuráhjáa ihdyu Llihiyóré dócótsohiŋcyá diityé éllevu teene ‘manáa’ némeíñe májcho. Aabe muurá imíllé ámuhákye iáŋcune teene majchódú néene múijyú ámuha medsiŋivéjúcóóityúne bóhiŋvu.

33 Muuráhjáa teene majchódú o néébeke níjkyéjitu oke wáalloobe íñujívú míamúnáake téene bóhiŋvu o ájcuki.

34 Áánélliihyé neéme díbyeke:

—Ávyéjuúbej, ané ihdyu múúhake paíjyuvaré dáácuhiŋcyá téeméne májchotu.

35 Áánélliihyé neébe:

—Oo muurá teene majchódú o néébe múijyú medsiŋivéjúcóóityúne bóhiŋvu ó ajcúhi. Aane ímiááne oke cáhcujtsómé tsáhájucu muhdú éhniíñevu tsaímíyé iŋcyáíyóneri íjtsámeityú éhne múúne memájchóne maádóne tsiíñe maáŋyabáávatémé memájchóíyóneri maádóíyóneri meíjtsámeídyu.

36 Áronáa ihdyu íñe ámuhákye o néhiŋcyádú ŋíveekí ámuha tsá oke mecáhcújtsotú ímiááne diibyéjucu o íjcyáábeke tsúúca ámuha oke maáŋtyúmíróme?

37 Muurá Llihiyó nééjuri oke cáhcújtsómeke tsá o cátuhtsóityuróne.

38 Tsáháa níjkyéjitu oke díbye wáallootú o ímilléné o méénuki. Muuráhjáa ihdyu o tsáa oke díbye táuhbáne o méénuki.

39 Aabe tsá ímíletú ópée o pájtyetétso óhdivu díbye íhvéjtsómedítýú tsaate wágóoovéne. Imíleebe páneere nihñéétsihvúré tsíhdyuréjuco ímíbáavyécooca pámeere pájtyeténe.

40 Muurá imíleebe okée díbye wállóobeke cáhcujtsómé mújyú idsíjívéjúcóóítýúne bóhí újcune. Muurá dsíjívémeke ó bóhíitsoó páneere tsíhdyuréjuco ímíbáavyécoóca.

41-42 Ehdúu Jetsóó majchódú néébe níjkyéjitu itsááne diityéké néénetu dífbyeke cáhcújtsotúmé dífbyedítýú nééhíi:

—Áánerá aabye Jotséé hajchi Jetsóó wájácú cáánímútsikye menéébe ¿muhdú íivane néé níjkyéjitu itsááneé?

43 Áánéllíihyée neebe diityéke:

—Ayécó óhdityu ámuha meíhjuváne.

44 Muuráhjáa Llihíyó oke wálloobe míamúnáake óhdivu íbúwájtsótuca tsá múha pájtyetéítýuróne. Aane muurá oke cáhcujtsómé dsíjívémeke ó bóhíitsoó páneere tsíhdyuréjuco ímíbáavyécoóca.

45 Muurá Píívyéébé ihjyú uubáalle múnáájpi waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébere diityéké úwaabóhi.” Ehdú díbye úwaabóné lléébome oke úraavyéhi.

46 Árónáa tsá múha ájtyúmitú dífbyeke. Apáábyéré ihdyu ó ájtyumí dífbyeke dífbyedítýúu o tsáánéllíihye.

47 Aane ímiááne ámúhakye o néé oke cáhcujtsómé tsúuca újcune mújyú idsíjívéjúcóóítýúne bóhi.

48 Áánevu majchódú o néébe ó ajcúhi.

49 Muuráhjáa ámuhá ihde múnáaúvú ínéubará píivvétúné iññújiri íjcyácooca ‘manáa’ némeíñé májchoromé dsíjivehíjcyáhi.

50 Áánetu íñe ícyooca ó ihjyúvahíjcyá tsííñere níjkyéjiene íjcyáne májchori, teene májchome mújyú dsíjiveítyúne májchori.

51 Aabe ó íjcyá teenée majchódú o néébe níjkyéjitu o tsáábe míamúnáake bohíivú o ájcuúbe. Aane bohíivú o ájcuube míamúnaa ipájtyeté ó dsíjiveéhi. Áánéllii táuwááboju majchódú nééne cáhcujtsómé tsá mújyú dsíjivejúcoóityúne.

52 Ehdúu Jetsóó néénetu tsaate múhdurá íjtsámeíñe néjcatsíhi:

—Ínáami aabye ehdu meke nehíjcyaj. ¿Aca muhdú meke íhyéecovu dóótsóíyoóbe?

53 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Muurá ímiáané Míamúnáájpídívúu o ípívyéevéébe héécó dóótume tsá újcúityú mújyú ídsíjivejúcoóityúne bóhi. Téhdure tátyujpácýó ádotúmé tsá újcúityú téene bóhi.

54 Áánetu ihdyu táhyéeco dóóme téhdure tátyujpácýó ádome újcuú téene bóhi. Muurá oke cáhcujtsómé dsíjivemeke ó bóhíitsoó páneere tsíhdyuréjuco ímíbáavyécoóca.

55 Muurá tájpi ímiá májcho. Áhdure tátyujpácýó ímiá ádo.

56 Áánéllii téneecu óóveme ímí óóma nahbévájcatsíhi.

57 Muurá Llihíyó okée wáalloobe ímiáané ijcyáhi. Áábe tájpi ó icyahíjcyáhi. Áánéllii oke cáhcujtsómé tatyájpí ijcyáhi.

58 Ehdú íñe ó nehíjcyá tsííñere májchoma níjkyéjitu o tsááneé. Aane májchome újcuú mújyú ìdsíjìvéjúcóóítyúne bohí. Tsá ‘manáa’ némeíñe májchódú tene néétu éhnée méíhdé múnáaúvú teene májchorómé dsíjìvehíjcyáne májchódu.

59 Ehdúu Jetsóó úwaabó Capenaóovu pihcyáávéjá pañévu.

Medsíjìvéjúcóóítyúne bóhí meújúné uwáábo

60 Aanée muha meíjcyarómé mewáájácútúnéllii ménéjcatsíhi:

—Tsáháubá múha lléébóityuró muhdú tuhúwu díbye úwaabóne.

61 Ehdúu téénetu muha meíhjuváné iwáájácúne neebe múúhakyé:

—¿A múhdurá ámúhakyé pajtyéné o úwaabóne?

62 Awááréjucóubá Míamúnáájpidívú o ípívyééveebe ámuha meítténeríyé cáámevu ópée o tsáhullévú o pééca múhduréjuco ámuha meíjcyáiyóne.

63 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchoj tééveríyé meújcuú mújyú medsíjìvéjúcóóítyúne bóhí. Tsá meere teene meújcuútyuróne. Aane íñe ámúhakyé o néhijcyáné Píívyéébedítú tsááne ímiáané meke ajcú téene bóhíívu.

64 Áronáa ijcyámé tsaate ámúhadítú teene icyáhcuútsóiyóné ímílettúme. Ehdúu neebe Jetsóó íhdéjuco caatyé dííbyeke cáhcújtsóityúné

iwaájácúnema. Áhdurée waajácuube íhdéjuco caabyé dííbyedívú méénútsoíñe.

⁶⁵ Áánélliihyée neébe:

—Ehdúu míamúnaa múhdurá nééne o wáájácúne ó nehíjcyá Llihíyó óhdivu íbúwájtsótuca múha pájtyetétyuróne.

⁶⁶ Ehdúu dibye nétsihdyu múúhama péhíjcyámedítýú mítyame ílluréjuco dííbyeke ííhvéjtsóne pééneé.

⁶⁷ Áánetúu múúhake neébe:

—¿A téhdure idyé ámuha méimíllé oke méíhvéjtsóne óhdityu mepééneé?

⁶⁸ Áánélliihyée Tsimóo Péédoro néehíí:

—Ávyéjuúbej, ¿aca múhdivú muha mecátsípáávéne uke méíhvéjtsóiyá apááñéré díuwaáboju múijyú medsíjivéjúcóóítyúne bóhívu meke ájcúnáaaca?

⁶⁹ Muurá muha tsúuca uke mécáhcujsóhi. Aame muha méwaajácú ímiááné diibyéjuco Píívyéébé Hajchi míamúnáake u pájtyetétsoobe Críjto u íjcyane.

⁷⁰ Áánélliihyée neebe múúhake:

—Muuráhjáa ámúhake o ujcú ámúhake o mámyénuki. Árónáa íjcyabe tsaapi ámúhadítýú ímítyuube ávyétá naavéné íjcyáabe.

⁷¹ Ehdúu Jetsóo néé Tsimóo hajchi Jóódake íñéerone múúháejpi íjcyároobéhjáa dííbyedívú méénútsoíñe iwaájácúnema.

7

Íñahbémú Jetsóoke cáhcújtsotúne

1 Áané boonétúu muha Jetsóoma mépehíjcyá pahúllevaré Gariréa iññújiri. Tsáháa díbye ímíletú Jodéa iññújiri íjcyane téhullé ávyéjyjtée dííbyeke dsíjívétsóllehíjcyánélliíhye.

2-3 Áronáacáa téjyju ‘nújuwáané wañéhji’ némeíñé lleevárijyuco íjcyánéllií iññábémú nées dííbyeke:

—Wa bo ihdyu dipye Jodéa iññújivu ukée cáhcujtsómé téhulle íjcyame íajtyúmi méénúráityúronéhjí u méénuhíjcyáne.

4 Muurá ehdu nénehji méénuhíjcyaaabe tsá téévénéúvú méénúityuró dííbyeke pame wáájacúné ímílléhajchíjyju. Aanéjííva wa ihdyu méénuhíjcyá uke míamúnaa iwáájacuki.

5 Ehdúu iññábémú Jetsóoke nées dííbyeke téhdure icyáhcuíjtsótúnélliíhye.

6 Áanélliíhyée neebe diityéke:

—Áronáa téhullévú o pééíñe éévéi tsá úújetétúne. Ámuha ihdyu mépiivyété ihdícyáijyuré téhullévú mepééneé.

7 Muurá ámuha tsamééré íji múnaa meíjcyame tsá metsárílléjcatsítyú tsahdúré ámuha menéénélliíhye. Áánetu oke tsaríllémé ditye ímityúné ícyahíjcyané diityédívú o bóhówátsohíjcyané hallútu.

8 Áanéllií wái ámuháyé méuubámyenuj. Óví ihdyu taéévé úújeté o péékií.

9 Ehdúu Jetsóo iññábémuke iñééne coévá tétsihvúré Gariréa iññújivu.

Wañéhjiri Jetsóo íjcyane

10 Aabée bóónétúi iññábému déjutu teene wañéhjivu péébema muha mepééhií. Áronáacáa tsá

boohówáneúvu dibye úújetétúne. Wáájácúratúnée tétssii dííbye.

11 Áijyúu ávyéjajte néhcohíjcyá dííbyeke. Díllohíjcyámée pamévakéré caabyé dibye íjcyane.

12 Áábedítýúu míamúnaa ihjýúvahíjcyá páhduváre. Tsaatée nehíjcyá ímíáábé dibye íjcyane. Árónáacáa tsijtye nehíjcyá ímítýuube íjcyaaabe íllure míamúnáake állihíjcyáne.

13 Ehdúu dííbyedi téévénéúvúré ihjýúvahíjcyámé ávyéjajtedí íllítýénema.

14 Aabée Jetsóó wañéhjí pínéévénaa duurúvájá pañévú úwaabóhi.

15 Aanée ímíwu dibye úwáábóneri diitye ávyéjajte iúllévenúne néé dííbyedítýu:

—¿Aca kiátú aadi ehdíívaíñé wáájacúné waajácúháámíubárée íítehíjcyáábejíívari?

16 Áánéllíihyée neebe diityéke:

—Tsá oore táííbúwá íjtsaméityu o újcune o úwáábotúne. Muurá ihdyu okée wállóóbé uwáábóré teéne.

17 Aane cáhawáá óvíi dibye ímillédú íjcyame waajácú kiátú tsááné uwáábó o méénuhíjcyáne.

18 Muurá tsaate íhdityúré iújcune úwaabó diityéké míamúnaa íávyéjújtsokíye. Áánetu ihdyu okée wállóóbéke íávyéjújtsóné ímillémé ímíááné tehdújuco úwáábohíjcyáne.

19 Muuráhjáa Píívyéébe muhdú ámuha meíjcyáííñé taúhbajúvú ámúhakyé ajcú Moitséeúvuj tééveri. Árónáa muurá tsá ámuha tsaatéubaré tene néhdu meíjcyatúne. Aame ¿ííne hallútú ámuha méimíllé oke mellííhyanúne?

20 Áánélliihyée tétsii íjcyame néé dííbyeke:

—Naavénéhaca dípañe. ¿Aca múha uke imíllé illííhyanúne?

21 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Ááneráhjáa tsáneere wáyeéévejcóójí tsáápiikye o bóhítsóné múhdurá ámúhakye pajtyéhi.

22 Árónáacáa muurá Píívyéébe Moitséeúvuj téeveri méénútúróné taúhbaju ámúhá ihde múnáaúvú méénuhíjcyádújuco wápíj tsíiméneke ámuha tsáijyu wáyeéévejcóójí íjcyaróné mekíhdyahírótsohíjcyáne.

23 Ehdú muurá téhdure ámuha méméénuhíjcyá tsáijyu wáyeéévejcóójí íjcyaróné teene taúhbaju ámuha mewáágóótuki. Aame ¿íveekí muhdú ámuha menéene óhdi méijyácunúhijcyá tsáápiikyéree téjcooji o bóhítsóné hallútu?

24 Tsá múu peecútéré tsáápiikye ‘íllu uú’ néétune. Ímiááné múu díbye íjcyanéjuco nééneé.

Muubá íjcyane Jetsóó nééneé

25 Ehdúu Jetsóó néénéllii Jerotsarée múnaa néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áábyeke ditye néhcohíjcyatú idsíívétsoki?

26 Áróóbeke ¿keená tsaatéubaré íiná nééneé? Áánélliihyéubá bo ávyéjunte íjcyarómé cáhcujtsó ímiááné diibyéjuco míamúnáake pájtyetétsóiibye Críjto díbye íjcyane.

27 Árónáacáubá tsá diibye íjcyatúne. Muurá méwaajácú kiá múnáajpí díbye íjcyane. Muurá

ihdyu míamúnáake pájtyetétsóiibye tsáácooca tsá múha wáájácútyú kiátú dibye tsááneé.

²⁸ Ehdúu Jetsóodítýú ditye íhjuváné iwáájácúne duurúvájá pañévu iúwáábótsihvu neébe:

—¿A ámuhává éhne méwaajácú kiá múnáajpí o íjcyane? Áronáacáa tsá oore táííbúwaríyé o tsáátune. Muuráhjáa o tsáá ímiáábé íjcyáábeke ámuha mewáájácútuube oke wállóónélliíhye.

²⁹ Áánetu ihdyu ó waajácú dííbyeke okée wállóóbeke.

³⁰ Ehdúu Jetsóo nééné hallútú imíllerómé dííbyeke iékeevéne. Áronáacáa tsá ditye ékéévetú iéévéi úújetétúnélliíhye.

³¹ Áróobekée tsijtye mítyame cáhcujtsómé néjcatsíhi:

—¿Aca íhya tsijpi itsáaca áánú ehniíñevu méénuráítyúronéhjí méénúiyáhi?

Paritséómú Jetsóo éllevu ekééve múnáake wállóone

³² Aanéhjáa dibye méénuhíjcyánéhjiri míamúnaa íhjuvuhíjcyané paritséómú lleebóhi. Aanéhjáa múhdurá llúúvájte avyéjurtémá diityéké pájtyénéllií wallóomé duurúvájá tehmejteke dííbye éllevu ditye iékéévéébeke itsájtyeki.

³³ Aamée dííbyedívú wájtsínáa pámeekéré neébe:

—Tsá ámúhama múhajchótá o íjcyáítyúne. Muurá wahájchotaré o íjcyátsihdyu ó oomíjyúcoó okée wállóóbe éllevu.

³⁴ Áijyu muurá ámuha oke menéhcorómé tsá maájtyúmíityú kiá o íjcyáhullévú ámuha meúújetéítyúronélliíhye.

³⁵ Áánélliíhyée tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca íhya kiávú péébeke maájtyumíjúcóóityúné eene neébe? Íhya mityá íñe kiáhjí tsííñé iññúji múnáá pañe memúnaa jodíómú mújtáme éllévúréjuco díbye pééíñe.

³⁶ ¿Aca íhya tsáma muhdú nééíñe eene meke neebe dííbyeke menéhcorómé díbye íjcyáhullévú meúújetéítyuróne?

Píívyéébé Apííchó Jetsóoke cáhcújtsómé pañévú úcaavéne

³⁷ Aanée nihñéejcóójiréjuco tsúúca teene wañéhjí pájtyéijcyóójí Jetsóó kéévánécoba nééhií:

—Tsaate ádópivyémé taéllevu metsa o íjchoki.

³⁸ Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééne oke cáhcújtsómé íbuúúné pañévú téhiñe ípívyééveíñé iññupácýó bohíívú ájcúnéj tehíñe.

³⁹ Ehdúu nehíjcyaaabe dííbyeke cáhcújtsómé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéné díityéké túkévétsoíñé iñééiyóne. Áronáacáa tsáhái téijyu tene tsááiñe éévé úújetétú díibyée Jetsóó teene wállóóiibye íavyéjvúví óómítyúnéllííhye.

Pahdúváraé Jetsóodítyú míamúnaa íjtsámeíñe

⁴⁰ Aanée tsaate díbye íhyyuvané illéébóne nééhií:

—Ímiáánéha díibyéjuco aabye éhneváa Píívyéébé íhyyú uubáalle múnáajpi tsááiíbye.

⁴¹ Téhdurée tsijtye nééhií:

—Díibyéjuco muurá aabye Críjto éhneváa míamúnáake pájtyetésóííbye.

Áronáacáa tsijtye nééhií:

—Áronáa Gariréa iññúji múnáajpi tsá Críjto íjcyáiítyuróne.

42 Muurá Píivyéébé waajácúháámitu nééne Dabíiúvúj tsiménémúhaabe díbye íjcyaiñé dííbyeúvúhjáa ícyahíjcyacóómi Berée múnáajpi.

43 Ehdúu míamúnaa páhduvaré íjtsámei Jetsóodítyu.

44 Áijyúu tsaate imíllerá dííbyeke iékeevéne. Áronáacáa tsá ditye tehdu méénutúne.

Ávyéjute tsá Jetsóoke cáhcújtsotúne

45 Aanée diitye duurúvájá tehméjté dííbyeke iékééve tsáárome íevejtéré oomíhi: Aaméhjáa diitye paritséómuma llúúvájte avyéjutedívú úújetémeke népejtsóme:

—¿Kiávújuco dííbyej? ¿íveekí tsá ámuha metsívatúne?

46 Áánélliihyéhjáa néémeé:

—¿Muhdú íiné hallútú méékééveé túútaváné íhjúvúvábekéjívári? Tsá muurá múha múijyú tehdu íhjúvatúne.

47 Áánélliihyéhjáa nééme diityéke:

—Áánélliihyéha íllure ámuha dííbyedívú máállítsámeíhi.

48 Tsá muurá avyéjute íjcyárómedítyú tsaatébáre cáhcújtsotú dííbyeke. Téhdure muha meíjcyarómé tsá mecáhcújtsotúne.

49 Apáámyéré ihdyu ímityúmé Píivyéébé taúhbaju wáájacutúmé íjtsúcunú dííbyéjuco Críjto íjcyane.

50-51 Ehdúhjáa ditye néénéllii diityéejpi Nicodéémó tsápejcoó Jetsóoke ááhívéebe néé diityéke:

—Muurá taúhbaju néé tsá peecúteré tsáápihdívú meícúbáhrátsóityú díbye iiná méénune ímíñeúvú mewáájácútúhajchíjyu.

⁵² Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—¡Úubá bo téhdure Gariréa iíñúji múnáajpij! Cáhawáa Píívyéébé waajácuháámí dehve u wáájácu tsá muurá Gariréa iíñúji múnáadítú dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyaiñé némeítúne.

⁵³ Ehdúhjáa dííbyeke iñéene ihjyáhañévurjúco di-tye pééneé.

8

Ihdícyámema ícyahíjcyáne wáalle

¹ Áánetúu Jetsóoma muha mepéé oríivo bájú íjcyátsihvu.

² Aamée idyé tsíjcyooji tsiíñe muha méoomí duurúvajávu. Átsihvúu míamúnaa dííbyedívú píhcyáávemeke iácúúvéne úwááboóbe.

³ Áánáacáa taúhbájú uwáábojtémá paritséómú tsivá ájyúma íjcyárolle tsíjpiima íjcyáalleke ityúvááólleke.

⁴ Áállekéé Jetsóo tééjá pañe íjcyáábe éllevu itsájtyéne dííbyeke néémeé:

—Uwááboóbej, áámye ájyúma íjcyárolle tsíjpiima íjcyáalleke muha métuvááóhi.

⁵ Muuráhjáa Moitséeúvú taúhbaju néé ehdu nééne walléémuke medsíjívétsoíñé néwayúúnevu maáámúneri. ¿Ácooca muhdú u néé téénetu?

⁶ Áánélliihyéé íllure icyánóóvéne íhyójtswari caatúnuube ííñúji. Ehdúu Jetsóoke nééme muhdú díbye nééne dííbyé hallúvú iúúbálléroki.

7 Aanée éhniíñevúré ditye dillónéllii icyánohjúcunútsihdyu neébe:

—Ané óví ihdyu ámúhadítyú mújyúubá ímityúné méenuhíjcyátuube áámútukénú díílleke.

8 Ehdúu iñééne tsiíñe icyánóóvéne caatúnuube ííñuji.

9 Aanée ehdu dibye néérónáa waajácúmé ímityúmé íjcyane. Aamée ílluréjuco tsáápiitsádi péécunúne. Tujkénúu kéémejte péécunúhi. Áané boonée iyéjuco dille cóváne tétsihvu Jetsóó úniúvu.

10 Aanée Jetsóó icyánohjúcunútsihdyu ìtécunú iyéjuco tétsihyi íjcyáalleke. Áálekée neébe.

—¿Aca kiávújuco íñe díhyallúvuné úúballéme? ¿A tsá íñe uke muhdú ditye méénúityúne?

11 Áánélliihyée neéle:

—Íhya tsáhaj.

Áánélliihyée idyé Jetsóó nééhií:

—Téhdure o íjcyároobe tsá muhdú uke o méénúityúne. Ahdícyane wa dipyej. Tsiíñe ihdyu ímityúné meenújúcohdíñe.

Ímiáájuvu míamúnáake Jetsóó wáájácutsóne

12 Áané tsiíjyúu tsiíñe míamúnáake úwááboobe nééhií:

—Muurá peetédu o neébe ííñújiri o íjcyáábej téeveri míamúnaa ímiá uwááboju waajácuú peetédu neéne bohíívu diityéké ájcune. Aane oke cáhcujtsómé tsáhájucó ehne múu cúúvétsihyi íjcyadu ímityúné pañe íjcyatúne.

13 Áánélliihyée paritséomú nées dííbyeke:

—¿Aca íveekí eene ehdu uure ú némeíhi? Tsá muurá múha uke cáhcújtsóityuróne.

14 Áánélliihyée neébe:

—Áánerá ímiááné o nééhií. Muurá ó waajácú kiátúhjáa o tsáhullévú o pééiñe. Aane tsá ámuha mewáájácútuñe.

15 Muurá míamúnáá íjtsaméiyé ámúhá pañe íjcyánéllii ehdu óhdityu ámuha méíjtsámeíhi. Áánetu ihdyu tsáhái ícyooca múhdityú o néétu muhdú ditye íjcyane.

16 Muurá muhdú míamúnaa ícyahíjcyané diityémá o ímíbájchoca ó nééiyá ímiáánéjuco muhdú ditye ícyahíjcyáne. Árónáa tsá oore o méénúityuróne. Okée wálloobe Llihíyoma muhtsi méméénúiyáhi.

17 Muurá ámúhá taúhbaju néé míityétsi ñná pájtyene úbállécooca mecáhcujsóne.

18 Ahdu muurá íñe ó némeíhijcyá ímiááné muubá o íjcyane. Áábeke oke Llihíyó waajácú okée wálloobe.

19 Ehdúu Jetsóo néénéllii nééme dííbyeke:

—¿Aca kiá diibye Díícyáánií?

Áánélliihyée neébe:

—Oke ámuha mewáájácúmejíí méwaajácúiyá Llihíyoke. Muurá oke ámuha mewáájácúca téhdure méwaajácúiyá dííbyeke.

20 Ehdúu Jetsóo úwaabó duurúvájá pañe Píívyéébé ñcúvé dsídsi pícyámeíhíjcyátsihyi íjcyámeke. Áróobekée téjyju tsá múha ékéévetú íéévéi úújététúnélliihye.

Jetsóoke cáhcújtsotúme tsá úújetétyú dííbyedívu

21 Ááné boonétúu idyé tsiíñe neebe diityéke:

—Tsúuca muurá ámúhadítú o péjúcoóhi. Áábeke ámuha oke menéhcorómé tsá maájtyúmíityúne. Ámuha médsíjiveé ámuhá imítuyháñé ímíbáávyetúmére. Áánéllii o péhullévú tsá óhdivu ámuha meúújetéityúne.

²² Ehdúu Jetsóó néénéllii tétsihyi íjcyame néjcatsíhi:

—Dsíjívétsámeiibyébáhaja. Íjcyátúnéllii neebe dííbyedívú meúújetéityúne.

²³ Áánélliihyée neebe diityéke:

—Ámuha muurá míamúnaa íji múnááre. Áánetu tsá íji múnáajpi o íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu níjkyéjitu o tsááhí.

²⁴ Áánéllii ámúhake o néé diibyéjuco míamúnáake o pájtyetétsóóbeke cáhcújtsotúmé ímítúyú ímíbáávyetúmére dsíjiveíñe.

²⁵ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—¿Aca muubá uú?

Áánélliihyée neébe:

—Muurá tsúuca ámúhake ó nehíjcyá muubá o íjcyane.

²⁶ Aane téhdure múhdurá ámuha meícyahíjcyané ámúhake ó nééiyáhi. Árónáa okée wáalloobe ímíiáábé íjcyánéllii oke díbye néénere ámúhake ó nehíjcyáhi.

²⁷ Ehdúu Jetsóó Cááni Píívyéébedítúyú diityéké úúbálleroné tsá dítye wáájácutúne.

²⁸ Áámekée idyé neébe:

—Muurá Míamúnáájpídívúu o ipívyéévéébeke páwachékevu ámuha mewátyetyéhúcooca botsíi méwaajácuú muubá o íjcyane. Tsá táíjtsaméityúré

o újcune ámuhákye o nehíjcyatúne. Muurá ihdyu Llihíyó oke néenere ó nehíjcyáhi.

²⁹ Muurá diibye okée wáalloobe tsá kiá óhdityu íjcyatúne. Aabe tsá oke íhvéjtsotú dibye ímilléné o méénuhíjcyánéllííhye.

³⁰ Ehdúu dibye néénetu mítyame cáhcujtsó dííbyeke.

Naavénééjte

³¹ Áámekée neébe:

—Muurá íñe ámuhákye o nehíjcyáné ámuha mecáhcújtsóne tehdu meíjcyáhajchíí ímiááné tahñéjté ámuha méíjcyááhi.

³² Aame ámuha ímiá uwááboju tsúúca mewáájacúmé múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu méímíjpyéteéhi.

³³ Áánéllííhyée neéme dííbyeke:

—Áánerá muha Aavaráaúvúj tsíménémúhaabe meíjcyámeke jíveekí u néé íínetú muha meímíjpyetéíñe tehdu múhójtí pañe muha meíjcyámekéjíívari?

³⁴ Áánéllííhyée neébe:

—Muurá ímiááné ímityúné méénuhíjcyámé tsá ímí íjcyatú éhne múúne tsíjtyé hójtsí pañe íjcyame íjcyadu.

³⁵ Muurá tsaaté hójtsiri íjcyaaabe tsá diityéejpi íjcyatúne. Áánetu ihdyu diityé hajchi diityéejpi.

³⁶ Ahdu Píívyéébé Hajchi o íjcyaaabe ámuhákye ímityúnetu o ímíjpyetésómé ímiááné ámuha méímíjpyéteéhi.

37 Ímiáánéjucóhde ámuha Aavaráaúvúj tsiménémúhaabe meíjcyarómé méimíllehíjcyá oke medsíjívetsóné íñe ámúhake o úwaabóné ámuha mecáhcújtsóiyóné meímíllétúnema.

38 Muurá ihdyu Llihíyó oke túkévéjtsóneri ámúhama ó ihjyúvahíjcyáhi. Ahdu muurá ámúháj caani ámúhake túkévejtsódújuco ámuha meícyahíjcyáne.

39 Áánéllihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá ihdyu múúhá ihdé múnáajpi Aavaráaúvú múúháj caani.

Áánéllihyée Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ímiááné dííbyeúvúj tsiménémúhaabe ámuha meíjcyaca dííbyeúvúu ícyahíjcyádú ámuha meíjcyáiyáhi.

40 Aaca muurá íñe Píívyéébe oke túkévéjtsóneri ámúhake o úwáábohíjcyáné hallútú tsá ámuha oke medsíjívetsóityuróne. Tsáháa muurá ehdu Aavaráaúvú néétune.

41 Árónáa ihdyu ámúháj caani íjcyadújuco ámuúha.

Áánéllihyée nééme dííbyeke:

—Áánerá íjcyaaabe tsáápiye múúháj caani Píívyéébeé. Tsá tsijpi múúháj caani íjcyatúne.

42 Áánéllihyée Jetsóó néé diityéke:

—Muurá ímiááné Píívyéébe ámúháj caani íjcyaca oke ámuha méwájyúiyáhi. Muuráhjáa dííbyedítýú o tsáá oke dibye wállóónéllihye. Tsáháa táííbúwaríyé o tsáátune.

43 Aabe ámúhake o úwaabóné ¿íveekí tsá ámuha melléébohíjcyatúne?

44 Muurá ihdyu ámuháj caani Naavéné íjcyánéllii díbye ímillédú ámuha méméénuhíjcyáhi. Muuráhjáa ípívyeevédújuco ímítyuube díbye dsíjívétso múnáajpi. Áábé pañe tsá ímiá íjtsaméi íjcyatúne. Apáañéré álliu díbyé pañe íjcyáábedítúyú ímichi teene tsahíjcyáhi.

45-46 Ahdu ámuha menéénéllii tsá meímíllétú ímiááné ámuhákye o néhíjcyaróné mecáhcujsóne. Áánetu ihdyu tsá múha oke nééityuró ímítyuube o íjcyane.

47 Muurá ihdyu ímiááné Píívyéébeéjté íjcyame imíllé díbyé uwááboju illéébone. Áánetu ámuha díbyeéjté meíjcyátúnéllii tsá meímíllétú teene mel- léébone.

Aavaráaívú íjcyátúnáacájuco Críjto ícyahíjcyáne

48 Ehdúu Jetsóo néénéllii nééme díbyeke:

—Ihdyúha ímiáánéjuco muha menéhíjcyané Tsamáariá íiñúji múnáajpi u íjcyáábé pañe naavéné íjcyane.

49 Áánélliihyé neébe:

—Áánerá tsá tápañe naavéné íjcyatúne. Muurá ihdyu ñná o méénúneri Llihíyoke ó ávyéjútsohíjcyáhi. Áánetu ámuha tsá oke maávyejúúllétúne.

50 Aane tsá o íjyácunútú oke ámuha maávyéjútsoíyóneri. Árónáa ihdyu Llihíyó imíllérá oke ámuha maávyéjújtsóne. Aabe ihdyu óví muhdú néé oke ávyejúúllétúmeke.

51 Aane ímiááné ámuhákye o néé o néhíjcyané cáhcujsómé múijyú dsíjívéjúcóóityúne.

52 Áánélliihyée neéme dííbyeke:

—Ímiáánéhaca dípañe naavéne. Muurá eene ínehjírójucó u íhjuváne. Ááneráhjáa Aavaráaúvuma Píivyéébé ihjyú uubálle múnaa íhtsutúmé íjcyároméhjí dsíjívéhíjcyáhi. Aanáa muhdú ívane u neé u néhijcyáné cáhcujtsómé mújyú dsíjívéityúne.

53 ¿Aca diibye méihdé múnáajpi Aavaráaúvú ehniíñevu uú? Áhdure ¿aca diitye Píivyéébé ihjyú uubálle múnáaúvú ehniíñevu uú? Ááneráhjáa diitye íjcyarómé dsíjívéhi. Aanéjii tehdu múha uke cáhcújtsóiyónejíivari.

54 Áánélliihyée neébe:

—Ihdyu tehdújucó ímiááné oore o ávyéjúttsámeíhíjcyaca tsá múha oke cáhcújtsóityuróne. Aaca idyé tsá tene ímíityuróne. Árónáa ihdyu Llihíyóré oke ávyéjútsohíjcyá eene ámuhá Piivyéébé dibye íjcyane ámuha menéhíjcyáabe.

55 Áróobeke tsá ímí ámuha mewáájacutúne. O ihdyu ó waajácú dííbyeke. Muurá dííbyeke o wáájacutúné o neéca ámuháduíyó oo állíu múnáajpi. Árónáa ímiááné dííbyeke o wáájacúnéllii oke dibye neéne ó cáhcútsohíjcyáhi.

56 Muuráhjáa diibye méihdé múnáajpi Aavaráaúvú ímí íjtsúcunú o tsááiñe ímiááné iwáájacúnélliihye. Ááneríi mítyane ímíjyúúveébe.

57 Ehdúu Jetsóo neénéllii neémeé:

—¿Aca muhdú 50 pijcyábá u íjcyáábejjí ú waajácú Aavaráaúvuke?

58 Áánélliihyée neébe:

—Ímiáánetúré ámuhakye o nées dííbyeúvúikyée íjcyátúnáacájuco o ícyahíjcyáne.

⁵⁹ Ehdúu dibye néénéllii néwayúúné éhkebamé dííbyeke iáámúroki. Áronáacáa diityédítýú duurúvájá pañétú mújyúrá wáájácúratúné ijchívyéébe.

9

Hállúvátúúbe tsìju tsíimaváábeke Jetsóó ímjpyetésóne

¹ Téhdurée tsátsihdyu muha Jetsóoma mepájtyénáa ájtyúmíbe hállúvátúúbekéhjáa tsìju tsíimaváábeke.

² Áábedítýúu muha menée dííbyeke:

—Uwááboóbej, ¿acáa íveekí áánúke illu tsìju tsíimaváhi? ¿A cáánímútsí imítýú déjúcotu, mityá dííbyé imítýú déjúcotúrej?

³ Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Tsáháa dííbyé imítýú déjúcotu ehdu dibye íjcyatúne. Áhdurée tsá cáánímútsí imítýú déjúcotu tene íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu dííbyeke o íítétsónej téeveri Píívyéébe íhtsútuube íjcyane iwáájácúmeí ehdu píívyéébe.

⁴ Aane ó imíllé okée wáalloobe níwaavéné o íjcyané hajchótá o méénune. Muurá meííjyunúcooca tsá múha wákímyeíjyúcootúne.

⁵ Muurá peetédu o néesbe ííñújri o íjcyané hajchótá ímiáájú míamúnáadívú ó bóhówátsohíjcyáhi.

⁶ Ehdúu íñéene ííñújí hállúvú iúníñeri ííñuba ityátsájcóneri diibye hállúvátúúbeke íhyálluúcu tááboóbe.

7 Áánemáa neebe dííbyeke:

—Díllójcámeítyé éhne ‘dityée wáalloone’ nééiyóné ‘Tsiroée’ némeííbáwúutu. Ahdújucóo díbye téébatu ííllójcámeíjyéne óómiñe tsaímíyējuco ííteébe.

8 Áábekéhjáa wáájacuhíjcyámé íájtyúmíne néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áanu hállúvátuube ácuúcunúúbé píáábó táúmeíhíjcyatúne?

9 Áánéllíihyéhjáa tsaate nééhií:

—Dííbyējuco.

Áánetúhjáa tsíjtye nééhií:

—Dííbyéjǐvari. Tsíjpiíye. Árónáa ihdyu paabējuco dííbye.

Árónáacáhjáa dííbyere páñetu nééhií:

—Muurá dííbyējuco oó.

10 Áánéllíihyéhjáa nééme dííbyeke.

—¿Aane múhdutú tsúúca ú íitéhi?

11 Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Okée Jetsóo íúúniyi ííñuba ityátsájcóneri táhálluúúcú ityáábóne wallóo ‘Tsiroée’ némeííbáwúutu o íllójcámeítyeki. Ahdújucóo o péébe o íllójcámeíñe tsúúca ó íitéhi.

12 Áánéllíihyéhjáa nééme dííbyeke:

—¿Aane kiá dííbye?

Áánéllíihyéhjáa neébe:

—Tsá o wáájacutú kiá ícyooca díbye íjcyane.

Paritséomé dilló hállúvátúúbeke múhdutú díbye íítejúcóone

13 Aabéhjáa tsaímíyējuco ííteébeke tsajtyémé paritséómu éllevu.

14 Áijyúu Jetsóó dííbyeke ímíjpyetétsó wáyeéévejcóóji.

15 Áánélliihyéhjáa tsiíñe dillómé dííbyeke múhdutú dibye íitéjucóóne. Áánélliihyéhjáa neébe:

—Okée Jetsóó ííñuba iúúrúnúneri táhálluúúcú táábone o íllójcámeíñe tsúuca ó íitéhi.

16 Áánélliihyéhjáa paritséomudítýú tsaate néehíí:

—Áánélliihyéhaca tsá dibye Píívyéébedítýú tsáátune. Keená dibye wáyeéévejcóójí ávyejúúlléne.

Áánetúhjáa tsijtye néehíí:

—Árónáa ímítýuube tsá méénúítýuró méénúráítýúronéhji.

Ehdúhjáa paritséomú páhduváre Jetsóodítýú íjtsámeíhi.

17 Aaméhjáa diibye hállúvátuubée ícyahíjcyaaabe tsaímiyéjuco íitéébeke tsiíñe néehíí:

—¿Aanéhaca diibye eene uke ímíjpyetétsoobe muubá íjcyane ú íjtsúcunúhi?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ihdyu ó íjtsúcunú Píívyéébé ihjýú uubáalle múnáajpi dibye íjcyane.

18-19 Aanéhjáa tsaate diityédítýú tsá cáhcújtsotú diibyéjuco hállúvátuubée ícyahíjcyaaabe dibye íjcyane. Áánemáhjáa cáánímútsikye ipíúvámútsikye néémeé:

—¿Ava diibyéjuco áanu éhneváa hállúvátúúbeke ámuhtsi metsímávaabe íñe múhdutú tsaímiyéjuco íítene?

20 Áánélliihyéhjáa neemútsi:

—Éée, diibyéjuco.

21 Áronáa ihdyu tsá muhcsi mewáájacutú múha dííbyeke ímíjpyetétsóne. Aane tsíimenécojii tuhúúlleéhi. Cáhawáá ihdyu medílló ámúhakey dibye iúúbáalle muhdú ímíjpyeténe.

22 Ehdúhjáa cáánímutsi néé diityéké diibyējuco Jetsóo Crijto íjcyane néémekéhjáa pihcyáávéjá pañétú iwáágóoiñé ditye pítyájcámeiñé apíichori.

23 Áánélliihyéhjáa neemútsí dííbyekéré ditye idílloki.

24 Ehdúhjáa cáánímutsi néénéllii tsiíñe ipíúváabeke néémeé:

—Píívyéébekéré tehdújtso, tsá idyé Jetsóoke. Muurá muha méwaajácú ímítyuube dibye íjcyane.

25 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Áronáa tsáháturo o wáájacutú ímítyuube dibye íjcyane. Apááñéré ó waajácú ímiáánée hállúvátuube o ícyahíjcyáabeke oke dibye ímíjpyetétsóne.

26 Áánélliihyéhjáa tsiíñe nééme dííbyeke:

—¿Acáa muhdú uke ímíjpyetétsoóbe?

27 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muuráhjané tsúuca ámúhakey ó úúballéhi. ¿Íveekí ámuha méimíllé tsiíñe ámúhakey o úúballéné ámuha mecáhcújtsokíjivari? ¿Mityá ámuha méimíllé dííbyeke meúraavyéne?

28 Ehdúhjáa dibye néénéllii ílluréjuco ditye dííbyeke iúúhbáne nééneé:

—Wa ihdyu uure dííbyeke duráávyej. Muurá ihdyu muha Moitséeúvú uwáábóré méúraavyéhi.

29 Muurá muha méwaajácú dííbyeúvumáa Píívyéébe íhjúvahíjcyáne. Áánetu eene u néébeke

tsá muha mewáájacutú kiátúhjáa tsáábe muubá íjcyane.

³⁰ Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca muhdú ívane tsá ámuha mewáájacuityú kiátúhjáa tsáábe oke ímíjpyetétsóóbeke?

³¹ Muurá ímityúmé Píívyéébeke piáábó táumeiyóné tsá dibye lléébóityuróne. Áánetu ihdyu ímiáané dííbyeéjté íjcyame dibye ímillédú ícyahíjcyámej tééveri tehdíívanéhjí méénuúbe.

³² Tsá muurá mújyú mehdu néeme hállúvátúméhjike ímíjpyetétsóné mewáájacutúne.

³³ Aane muurá diibye okée ímíjpyetétsoobe Píívyéébedityú itsáátuca tsá tehdíívanéhjí méénúityuróne.

³⁴ Ehdúhjáa dibye néénéllii néeme dííbyeke:

¿Aca muhdú eene ídaatsónée ímítyuube u píívyeebe ú imíllé múúhake u úwaabóne?

Ehdúhjáa néemere dííbyeméikye ijchívyetsó pihcyáávájá pañétu.

Píívyéébeke ímí cáhcújtsotúmé íjcyá hállúvatúmé íjcyadu

³⁵ Aanée tsúuca Jetsóo waajácúhi. Áábekée tsáijyu íájtyúmííbe neébe:

—¿Aca ímiáané ú cáhcujtsó Píívyéébé Hájchikye?

³⁶ Áánélliihyée neébe:

—Ávyéjuúbej, oke duubállé caabyé dibye íjcyane o cáhcújtso dííbyeke.

³⁷ Áánélliihyée neébe:

—Diibyéjuco muurá íñe úúma o íhjuváne. Aane tsúuca oke u ájtyumíhi.

38 Áánélliihyée dííbyé lliiñévú imímóúúvéne neébe:

—Ávyéjuúbej, uke imiááné ó cáhcujtsóhi.

39 Ááné boonée Jetsóó néehii:

—Muuráhjáa ííñujívú o tsáá muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné diityéké o wáájácútsóvaábe. Ópée o tsáá imiáájú wáájácútmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu néémeke o wáájácútsoki. Áhdurée o tsáá panévare iwáájacúné itsúcunúhíjcyámeke o néé imiá uwááboju ditye wáájácútmé.

40 Áánélliihyée paritséómú tétsihyi íjcyame néehii:

—¿Áca muha tehdu hállúvatúmé íjcyadu?

41 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Árónáa ámuha diityédú menéeca tsá iná amúhá hallúrí íjcyáityuróne. Áánetu ámuha páneere mewáájacúné menémeihíjcyánéllii amúhá hallúrí íjcyáné imityúne.

10

Obééjámú mǐjcotu íjcyáné uwááboju

1 Muurá naní múnaa obééjámú mǐjco pañévú llééhówatu úcáávetúmé ihdícyátsihdyuré úcaavéhi.

2-3 Áánetu ihdyu diityé tehmeébé úcaavé lleehówatu téewá tehmeébé páayúcúcooca. Aabe diityéké píúvácooca íjkyéetu waajácúme. Aamejuco témǐjco pañétú áachívú dííbye déjutu íjchivyécunúne.

4 Aabe kiávú diityéké tsúúlléhullévú úraavyémé dííbyeke iwáájacúnema.

⁵ Áánetu tsíjtyere diityéké píúváhajchíí tsá ditye péétune. Íllure wáame ditye píúvárónáa diityéké iwáájácútúnéllíhye.

⁶ Ehdúu Jetsóó diityéké néene tsá ditye wáájácútú ñná ñnééiyóné obééjámú mǐjçótú díbye íhyyuváne.

Jetsóó obééjámú tehmeébédu

⁷ Aanée ditye lléébótúnéllí tsiíñe neebe íboohówájjtori:

—Oo muurá ímíááné teene obééjámú mǐjçó lleehówádu.

⁸ Aabéikyée o tsáátúné ihde naní múnáádú néeme úwáábohíjcyá tsíjǐjtóríye. Árómé uwáábóo tsá míamúnáa obééjámúdú néeme cáhcútsohíjcyatúne.

⁹ Aane ímíááné llééhowádú o néébeke cáhcujtsómé tajtyéeveri pájtyetéhi. Aame ñné ímíjyaú íjcyá éhne múúne obééjámú ítyehméébema íjcyame íjcyadu.

¹⁰ Muurá naní múnáajpi íllure ícúbahrá obééjámuke. Áánetúu tsá o tsáátu tehdu míamúnáake o méénuki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétso ídsǐjívéjúçóóítyúne bóhí ditye íújcuki.

¹¹ Aabe ímíááné páñétúejpi oo oke cáhcujtsómé obééjámúdú néémé tehmeébe. Muurá obééjámú tehmeébé diityé wájyuri ícúbáhrámeíhi.

¹² Áánetu áhdóllíhyéré diityéké téhnehíjcyaaabe tsá ímí téhmetúne. Muurá oohíbyé díívaabe diityéké idyóó tsáábedítúú díbye wááné boone tsáápiikye díbye tábejçárónetu wáchájaavémé ílluréjuco mújtane pahúllevávu.

13 Ehdu muurá diityéjtane waabe ditye áhdónélliihyéré téhmeroóbe. Aabe tsá diityédi íjycunútú ihñéjté ditye íjcyátúnéllííhye.

14 Áánetu ihdyu páñétúejpi diityé tehméébé íjcyadu tahñéjté tehméébé o íjcyámema muha méwaajácújcatsíhi.

15 Ahdu téhdure Llihíyoma muhsti méwaajácújcatsíhi. Aabe tahñéjte wájuryi ó ícúbáhráméíi ditye iwágóóóvétuki.

16 Téhdure íjcyámé tsijtye jodíómú íjcyaturómé tahñéjté íjcyáímye. Áámeke ó pihjyúcuú pámeere oke cáhcujtsómé tsamééréjuco íjcyámé tehméébé o íjcyaki.

17 Muurá Llihíyó oke wajyú diityé wájuryi o dsíjívéebe tsiíne o bóhíííbyeke.

18 Tsá muurá múha oke dsíjívétsóítyuróne. Muurá ihdyu o ímíllénélliihyéré o íhvéjtsámeííbyé ó dsíjívéeíhi. Ároobe tsiíne ó bóhííhi. Ehdu táúmiwa Llihíyóo néhdújuco.

19 Ehdúu Jetsóó néénetu páhduváré íjtsámeímyé dííbyedítyu.

20 Tsaatéé nééhií:

—Muurá áábyé pañe naavéné íjcyáábé íjtsaméi mújtáábeke ¿íveekí ámuha mécáhcútsohíjcyá állíuuháñé díbye íhjuváne?

21 Áronáacáa tsijtye nééhií:

—Tsáhábá ehdu naavéné ípañe íjcyabe íhjuváiítyuróne. Pane ¿aca naavéné ípañe íjcyame hállúvátúmeke ímíjpyetétsóiyáhi?

Jodíómú Jetsóoke éhdíiválléne

22 Áhdurée tsáijyu Jerotsaréeri muha úúníjyá pañe meíjcyánáa duurúvaja Píívyéébé wáábyuta íjcyaja iwáñehjínuhíjcyajcóójí wáñehjínúme.

23 Áánáacáa Jetsóó patyéíñuhíjcyá tsátsii tééjía lleehówá úmíwa ‘Tsaromóo’ némeítsihyi.

24 Áábedívúu imícaávéne néémeé: ¿Aanéhaca íñe múhajchótá múúhadívú tsá u wáájácútsámeítyúne? Bo ihdyu apáhajchíí imíááné diibyéjucu Críjto u íjcyáhajchíí múúhakye duubállej.

25 Áánéllihyée neebe diityéke:

—Tsúúca muurá ámúhakye ó nehíjcyará diibyéjucu o íjcyane. Árone tsá ámuha oke mecáhcútsohíjcyatúne. Téhdure muurá Llihíyo mémeri méénúráítyuróné o méénúneri ó bóhówátsómeíhíjcyará diibyéjucu o íjcyane.

26 Árone tsá ámuha oke mecáhcútsohíjcyatú táobééjámúdú néeme tahñéjté ámuha meíjcyátúnéllíhye.

27 Muurá ihdyu tahñéjté oke waajácú oke icyáhcújtsónéllíhye. Áámeke téhdure ó waajácúhi. Aame ímí tehjújucu oke uráávyehíjcyáne.

28 Áánéllii diityéké ó ájcuú múijyú ditye dsíjívéjúcóóityúne bóhívu ditye iwágóóóvétuki. Áámeke tsá múha óhdityu dójtúcúityúne.

29 Muurá Llihíyó okée diityédívú téhmetsoobe páme ehníñevu íhtsútuúbe. Áábedítýú tsá múha diityéké dójtúcúityúne.

30 Muurá muhsti Llihíyoma tsáápiiyéro.

31 Ehdúu Jetsóó néénéllii tsiíñe éhkebámé néwayúúné díbyeke téúhjiri idsíjívétsóroki.

32 Áronáacáa neebe diityéke:

—Áánerá Llihíyó oke píáábóneri ámúhama méénúráityuróné o méénuhíjcyáábeke ¿íiné hallútú ámuha méimíllé oke medsíjívetsóne?

33 Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Tehdu tééné hallútú uke muha medsíjívetsóíñejívari. Muurá ihdyu íveekí míamúnáajpi u íjcyabe Píívyéébedi u díllómeíñé hallútúré uke muha médsíjívétsoóhi.

34 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Áánerá ámúhá taúhbaju íjcyáháámitu Píívyéébe néehí: “Ámuha méijcyá ohdu.”

35 Aane muurá dííbyé uwáábó icyáhcujsóné úráávyémeke ímiáánéjuco dibye íwaajácúháámitu nééne dííbyedu ditye íjcyane.

36 Aanéjii muhdú dííbyerée oke ííñujívú wálloobe tehdu oore dííbyé Hajchi o íjcyane o néénejívari. Aane ¿íveekí ámuha méijtsúcunú ímityúné Píívyéébedítýú o íhyyuváne?

37 Ihdyu méénúráityúronéhjí ámúhama o méénuhíjcyáné dííbyedítýú tsáátuca tehdujuco ímiááné ámuha tsá oke mecáhcújsótýuróne.

38 Aane ihdyu okée dibye wálloone ámuha mecáhcújsótúrónáa mecáhcújsó o méénuhíjcyanéhjí dííbyedítýú tsááne ámuha mewáájacu Llihíyoma muhtsi tsáápihdýuré meijcyane.

39 Ehdúu Jetsóó nééné hallútú idyé imíllerómé dííbyeke íekeevéne. Áronáacáa pállójcoobe diityéke.

40 Áábemáa tsiíñe muha mepée Joodáa ehnejcuvu tsojtsó múnáajpíi Jóááuvu tsótsohíjcyáhullévu.

41 Áijyúu mítyane míamúnaa dííbyedívú píhcyavémé néjcatsíhi:

—Tsáháa muurá áánu méénuhíjcyádú Jóááuvu méénúráítyúronéhjí méénuhíjcyatúne. Áronáacáhjáa ihdyu ímiáánéjuco díbyeúvú dííbyedítyú úúbálléhíjcyáne. Ehdúu néeme Jetsóodítyu.

42 Áábekée mítyame tétsíi múnaa cáhcujtsóhi.

11

Ráátsaro dsíjivéne

1 Áijyúhjáa ‘Ráátsaro’ némeíbyé Betáániári íñáállemúpíma Maaríaa, Máátaá, íjcyámúpíma íjcyabe cheméhi.

2 Diillée muurá Maaríaa Ávyéjuube Jetsóój tuháacyú pácúúcújpácyori imúríjchóne paacyú íhñíwácori.

3 Aamúpíhjáa wallóo tsaatéké Jetsóo éllevu dibye náhbévahíjcyabe íhnáhó chéménéllíihye.

4 Aamée úúballévánetu neébe:

—Árone dibye dsíjivéné tsá íiná íjcyatúne. Ihdyu Píívyéébe íhtsútuube íjcyabe íávyéjújtsámeíkíyé ehdu dííbyeke pajtyéne. Áhdure dííbyé Hajchi o íjcyabe téénej tééveri o ávyéjújtsámeíki. Ehdúu neebe Jetsóo.

5 Mítyanéé ívámeíbyé diityéké Máátaá, Maaríaa, Ráátsaroo, íjcyámeke.

6 Aabée Ráátsaro íhnáhó chémene ditye úúbállérónáa míjcyoojícúí íjcyá tétsihyi.

⁷ Átsihdyúu botsíi neebe múúhakyé:

—Métsu tsiíñe mepéé Jodéá iiñújivu.

⁸ Áánélliihyée muha menéé dííbyeke:

—Uwááboóbej, muuráhjáa éjyure téhullé múnaa uke imíllerá ídsíjívetsóné néwayúúnevu iáámúneri. Áhullévú muhdú ú imíllé mepééneé.

⁹ Áánélliihyée neébe:

—Muurá cóóji ímí máájtyumíhi. Áánéllii cóóji úllémeke tsá iná pájtyetúne.

¹⁰ Áánetu pejco úlleme cábóhcámeíhi.

¹¹ Átsihdyúu idyé múúhakyé neébe:

—Muurá ihdyu ménahbéébé Ráátsaro íllure cuwáhi. Áróóbeke ó ákyéjtsóteé téhullévú meúújetédu.

¹² Áánélliihyée muha menééhií:

—Ávyéjuúbej, áánélliihyéhaca bóhíiibye ehdu idyé íllure cúwaábe.

¹³ Ehdúu muha menéé ímiá cúwáre díbye nééne meíjtsúcunúnema.

¹⁴ Áronáacáa botsíi ímíñeúvú neebe múúhakyé:

—Muurá ihdyu ímiááné tsúuca Ráátsaro dsíjívéhi.

¹⁵ Áronáa íllure ó ímíjyuuvé díbye dsíjívénáa téhulle o íjcyátúneri éhnííñevu ámuha oke mécáhcújtsoki. Ahdícyane cáhawáá metsu meúújetékij.

¹⁶ Ehdúu Jetsóó múúhakyé néénéllii Tomáá dííbyere ‘Jeméero’ némeíbyé nééhií:

—Ané wa ihdyu metsu pámeere mepéé dííbyema téhullévú medsíjíveki.

Dsǰǰívémeke Jetsóó bóhǰtsóne

17 Aanée Betáániávú muha meúújeténáa úúballémé Jetsóoke tsúúca 4 coojívájucó pájtyene Ráátsaróúvuke ditye cúúúnetu.

18 Teenée Betáánia Jerotsaréetu míñéécú kiróómetrój pǰnėvu.

19 Aanéhjáa mítyame péé diityépí Máátámúpíke iñáhbėnuki.

20 Aanéhjáa diille Mááta tsúúca tétsihyǰyucó muha meǰjcyane iwáájácúne cáhdahíró Jetsóoke. Áánetúhjáa Maaría ááhıvu coéváhi.

21 Aallée Mááta néé díıbyeke:

—Ávyėjuúbej, úpée u ǰjcyaca táñahbe dsǰǰívéıtyúroobe tsúúca dsǰǰívéhi.

22 Árónáa ihdyu ó waajácú Píıvyéébe uke píááboıñe.

23 Áánėllıhyée neebe díılleke:

—Díñahbe bóhǰhi.

24 Áánėllıhyée neėlle:

—Éée, ímiááné ó waajácú dibye bóhǰıñé páneere tsǰıhdyuréjucó ímıbáávyéıjyu pámeere dsǰǰívémé bóhǰıcoóca.

25 Áánėllıhyée Jetsóó néehı:

—Muurá dsǰǰívémeke ó bóhǰtsóhi. Áánėllı pámeere oke cáhcujtsómé dsǰǰıverómé bóhǰhi.

26 Aame tsá wágóóóvéıtyúne. ¿A ú cáhcujtsó uke o nééneé?

27 Áánėllıhyée neėlle:

—Éée Ávyéjuúbej, ó cáhcujtsó diibyéjuco éhneváa ñe íñujívú tsááibye Críjto Píivyéébé Hajchi u íjcyane.

Ráatsaróúvuke Jetsóó kímoovéne

28 Ehdúu ñééne Mááta ñaalle Maaría éllevu ipyéene áábánéwu neetéhi:

—Muúllej, Uwááboobe éhtsíhyi íjcyaaabe uke píuváhi.

29 Áánéllihyéhjáa íícúu peelle díbyeke iúújetéki.

30 Téjyúu tsáhái muha meúújetétú técoomívu. Kémúélléhréikyée muuha Mááta múúhadívú úújetétsihyi.

31 Aanéjháa Maaría diityépíke náhbenúme ííténáa íjchívyeiñú peecútére. Aanéjháa íjtsúcunúme íñáhbeúvuke ikímóóvéne dille íjchívyeiñúne. Áánemáhháa úraavyémé dílleke.

32 Aallée múúhadívú wájtsille Jetsóó lliñévu ímímóúúvéne néé díbyeke:

—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsíjívéityúroobe tsúúca dsíjívéhi.

33 Ehdúu ñééne taalle. Téhdurée díllema péeme tááhií. Aanée Jetsóoke kímóhcó pajtyéhi.

34 Aabée néé diityéke:

—¿Kíátúhjáa ámuha mécuúú díbyeúvuke?

Áánéllihyée néémeé:

—Cáhawáá metsu meúújeté ténijkye.

35-36 Ehdúu ditye nétsiu Jetsóó táánéllii néjcatsímye:

—Mítyanée muurá wájuube díbyeúvuke.

37 Áánetúu tsaate néehíí:

—Áánerá hallúvátúméhjike íítétsohíjcyaabée
 ǵíveekí tsá múhdúubá méénutú dííbyeúvuke dibye
 ǵdsíjívétuki?

Ráátsaróké Jetsóó bóhítsóne

³⁸ Aamée dííbyeúvú níjkyé hallúvú muha
 meúújeténáa tsiíñe Jetsóó kímoovéhi. Áíjyúu teene
 níkyehéjú wátájcámeí mítyau nééwayúvu.

³⁹ Aanée neebe diityéke:

—Cána eeu nééwayu méíinétsoj.

Árónáacáa dííbyeúvú naalle Mááta nééhií:

—Ávyéjuúbej, árónáacáubá tsúúca toocújúcoóbe.
 Muurá tsúúca 4 coojívájuco mee dííbyeúvúu
 dsíjívétsihdyu.

⁴⁰ Áánéllihyée neébe:

—Muuráhjané idyé uke o néé oke u
 cáhcújtsóhajchíí Píívyéébé ihstútú u ájtyúmiíñe.

⁴¹ Ehdúu dibye néénéllii awáá íñnetsómé teeu
 nééwayu. Áánáacáa cáámevu icyárúúvéne Cááníma
 íhgyúvaabe nééhií:

—Ayúju Táácáániíj, uke ó téhdujtsó páneere uke o
 nééne oke u lléébohíjcyáné hallúvu.

⁴² Muurá ó waajácú oke u lléébohíjcyáne. Ehdú
 íñe uke o néé íjtye míamúnaa icyáhchújtsó ímiáánée
 oke u wáalloóne.

⁴³ Ehdúu Cááníma íhgyúvátsihdyu tsíjpanécoba
 neébe:

—¡Rátsa Ráátsarój, díjchivye eene níkyéhéjú
 pañétu!

44 Ehdúu dibye néénemáyé ijchívyéjúcoobe di-tyéhjáa bííjínúnéhjimáye. Áánélliihyée neebe di-ityéke:

—Métsiñu eene íbííjínuháñe.

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Rc 22.1-2)

45 Ehdúu dibye méénune iájtyúminéllii Maaríama péemedítýú mítyame cáhcujtsó dííbyeke.

46 Áánetúu cáhcújtsotúmé paritséomu éllevu ipyééne úúbáalletéhi.

47 Ááné lliiñétúhjáa píhcyaavémé pámeere llúúvájte avyéjutéma tsijtye páñétúejte ávyéjute ipítyácójcatsí muhdú dííbyeke imyéénuíñe. Aaméhjáa néjcatsíhi:

—¿Aca muhdú íñe méméénuú dííbyeke? Muurá ímiááné méénuhíjcyabe méénúráítyúronéhji.

48 Muurá éhdure dííbyeke meíhvéjtsóhajchíí pámeere dííbyekéréjuco ávyéjúulleíñe. Áijyu muurá romáánómú méhdivu icyáyobáávaténe íñe méduurúvaja iwácávyáhcóne méhdi ícúbáhráiyáhi. Ehdúhjáa néjcatsímye.

49 Áijyúu tééné pijcyábari diityédítýú tsaapi pi-añétúejpi llúúvájte avyéjuube íjcyabe Caipáá néé diityéke:

—Ávyetá muutéra mía ámuha íñnéubará wáájácutúme.

50 Muurá ihdyu tehdújuco tsáápiiye dsíivéiyóné pámeere meóúúvéiyóné ihdétu.

51 Ehdúhjáa neebe Caipáa Píivyéébere íjtsámeíchóneri Jetsóo dsíjiveíñé jodíómu wájuryi. Tsáháhjáa íhdityúré iújcune ehdu dibye néétune.

52 Áronáacáa tsá apáámye wájuryiyé dibye dsíjívétune. Téhdurée dsíjiveebe pámeere múhdumé Píivyéébej tsíímé ííñújiri íjcyame dííbyeke cáhcujtsómé ipájtyeteki.

53 Aanée téjyju pítyácócatsímyé muhdú dííbyeke idsíjívétsoíñe.

54 Áánélliihyée tsáhájucó dibye boohówáneúvú péhíjcyatú míamúnááj píñe. Áábemáa muha mepée Jodéa ííñújitu Eeparaíivu íñéubará píivyétúné ííñújí píihírí íjcyácoomívu. Ácoomíyíi muha méicyahíjcyáhi.

55 Áíjyúu lleeváíjyucó pajtyété wañéhjí muháa ténevá píjcyábádú mewañéhjívatéhíjcyáne. Ááne íhdéjucóo hállúécoomíji múnaa péécunúné Jerot-saréevu muhdú íicyahíjcyáne íímíbájchómeíki.

56 Aaméhjáa duurúvájá pañe íjcyame Jetsóoke íájtyúmííyóneri íjcyame néjcatsíhi:

—¿Muhdú ámuha méíjtsúcunúhi? ¿Aca íhya tsááiíbye, mityá tsáhaáj?

57 Áánáacáhjáa paritséómú llúúvájte avyéjyujtémá pámeekéré néé ditye kíá Jetsóo íjcyane iwáájácúcooca íícúí diityéké iúúballe ditye dííbyeke iékééveki.

12

Tsáápille pácuúcupácyori Jetsóój tuháacyú

tsójtson

(Mt 26.6-13; Mc 14.3-9)

¹ Aanée téjyú íhyojtsítú tsájcoojíturéjuco teene pajtyeté wañéhjí lléeváíñaá Jetsóoma muha mepée Betáaniávu díbyée bóhítsoobe Ráátsaro íjcyácoomívu.

² Ájyúu diitye Ráátsarómú mítyane majcho meenu díbyeke idyúúruváne. Áánevu Máata ájcune máchohíjcyamútsí diibye Jetsóoma.

³ Áanáacáa 'náadoó' némeíñe pacúucjpacýó mítyane áhdótsámeíjpacýó itsívane Maaría múrijchó Jetsóój tuháacyu. Áanemáa páacyulle íhñíwacoríyé díbyeke. Aanée pájá pañéré imyéwu cuváahí.

⁴⁻⁵ Ájpacýó hallútúu múúhadítýú tsaapi Jetsóodívuhacáa méénútsóibye Tsimóo hajchi Jóoda íjcarióóté née múúhake:

—¿Aca íveekí éjpacýo tsá menáhjíhénutú 300-jíva tsané pijcyábá wákimyéi áhdodúné téene dsíídsiri ídáátsojtéké mepíáábóiyoki?

⁶ Áronáacáa tsá ímiáané ídáátsojtéké ípíáábóiyóneri íjyácunúnéllii ehdu díbye néétune. Ihdyuhacáa múúhama dsíídsike ityéhmehíjcyánetu íñáníhíjcyánélliihyéré imílléroobe téjpacýo náhjíhénúmeíñe.

⁷ Áábekée Jetsóo néehí:

—Óvi ihdyu oke téjpacýorí múrijcholle. Muurá ihdyu oke dítye cúúucooca oke itsójtsoiyónéjuco dille méénune.

8 Tsá diitye ídáátsojte kiávú ámúhadítýú pééityúne. Áánetu tsá pajyuvaré ámúhama o íjcyáityúne.

Ráátsaróké idsíjívétsóiyóné ditye pítyácójcatsíñe

9 Aanéhjáa mítyame tsúúca waajácú Betáániarí dibye íjcyane. Áánéliihyée tsáácunúmé dííbye éllevu. Áhduréhjáa imíllémé Ráátsaróké íajtyumíné dsíjívéébekée dibye bóhíitsóóbeke.

10-11 Téijyúhjáa llúúvájte avyéjajte néjcatsí téhdure Ráátsaróké idsíjívétsóiyóné íveekí dííbyeke Jetsóó bóhíitsónéllí mítyane míamúnaa dííbyekéréjuco icyáhcujsóné úráávyéné hallútu.

*Jerotsarée coomívú Jetsóó úcaavéne
(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Rc 19.28-40)*

12-13 Ááné tsiíjyúu Jerotsaréevu muha mepéénáa técoomíyí mítyame pahúllevá múnaa teenéhjáa pajtyeté wañéhjivu péémeé. Aaméhjáa Jetsóó tsááne iwáájácúne wájuhóónema dííbyeke cáhdahírómé íllu wáñécohíjcyáhi:

—¡Nóóooj, maímijyu áánu ijraéémú Piivyéébe mémeri tsááneéj! Ehdúhjáa nehíjcyámé iwáñéjcnema.

14 Áijyúu bóhdíbe íayáne íjju hallurí tsúúcajátújucóhjáa Píivyéébere íwaajácúháámitu íllu néhdújuco:

15 Ámuúha Tsióó cóómi múnaaj, méíllityédíñe. Ámuha éllevu ámúhá avyéjuube tsáá íayáne íjju hájchí hallurí.

16 Ehdúu díbyedítú némeíñé tujkénú tsá muha mewáájacutú ñná tene nééiyóne. Áronáacáa bóónétu cáamevu díbye iávyéjuuté péénetu muha méitsaavé teenéhacáa nééiyóné ehdu díbyedítú tene néhijcyáne.

17 Aanée tétsihyi íjcyame úúbállehíjcyá muhdúhjáa Ráátsaro dsíjívéebeke díbye bóhítsóne.

18 Aanée teene méénúráíturóné díbye méénune iwáájacúnéllii mítyame cáhdahíró dílbyeke.

19 Áámekée ííténe paritséómú néjcatsíhi:

—Ehdíivane, ámuúhaj. Muurá mítyane míamúnaa dílbyekéréjuco úraavyéne. Aane tsá mepíívyetétú muhdú meméénune.

Griéégomu imíllé Jetsóoke íájtyumíne

20 Ájyúu Jerotsaréeri pajtyété wañéhjiri muha meíjcyámé pañe íjcyámé griéégomu.

21 Aamée Gariréa íñújiri Betsáida íjcyácóomi múnáajpi Perípe élleву itsááne nééhií:

—Muúbej, muha méimíllé Jetsóoke maájtyumíne.

22 Aanée Perípe Aderéeke úúballéné tsamútsíjyuco úúballéné Jetsóoke.

23 Áánélliihyée neebe díityétsikye:

—Tsúuca muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévebe o ávyéjuutéíñe éévé úújetéhi.

24 Muurá ímiáané ámúhake o néé tríígó neeváú mebájtso dsíjívéeúdu íjcyátsihdyu ííñeu mítyanéjuco llíiyaaténe. Ahdu ó dsíjívée mítyame Píívyéébe avyéjúejte íjcyaki.

25 Muurá muhdú íjiri íicyahíjcyajítóré ímillémé wágóóóveéhi. Áánetu ímityúné imyéénuhíjcyané íhvejtsómé újcuú mújyú idsíjívéjúcóóítyúne bóhi.

26 Ahdícyane tsaate tahñéjté íjcyane ímílléhajchíí óví ookéréjuco úraavyéne. Muurá oke íícúvehíjcyámeke Llihíyó ávyéjútsoóhi.

Ídsíjívéíñé Jetsóó úúballéne

27 Ehdúu íñétsihdyu neébe:

—Muhdú íhya múhduúvúrá ícyooca táííbuwa. ¿Aane muhdú íñe teéne? Óubá Llihíyoke ó táúmeíiyá íiná oke pájtyénetu díbye oke ípájtyetétsoki. Tsáhaá. Muuráhjáa ímichi téénéllíi oke wáalloóbe.

28 Átsihdyúu neébe:

—Ayúju Llihíyoy, óví ihdyu ú bóhówájtsómeíhi. Áánéllíihyéé níjkyéjitu Píívyéébe nééhií:

—Tsúuca muurá ó bóhówájtsómeíhi. Árónáa éhníínevu tsiíñe ó bóhówájtsóméíhi.

29 Aanée tétsihyi íjcyame illéébóne nééhií:

—Chijchi ihjyúváhi.

Áánetúu tsijtye nééhií:

—Níjkyéji múnáajpi dííbyema ihjyúváhi.

30 Áánéllíihyéé neebe díityéke:

—Áánerá ihdyu ámúhakye íñéérone ookéré neébe.

31 Aane tsúuca míamúnaa ímityúmé íjcyanéví néétsámeííñe éévé úújetéhi. Téhdure ííñújí avyéjuube Naavéné tsúuca táhjátsáméíhi.

32 Muurá oke cáámetu wátyétyéhcuímyé pámeere óóma íjcyaki.

33 Ehdúu bóhówájtsóobe Jetsóó muhdú ditye dííbyeke dsíjívétsoíñe.

34 Áánélliihyéé nééme dííbyeke:

—Áánerá muha mélléébohíjcyá Píívyéébé waajácúháámitu ditye éévehíjcyáné míamúnáake pájtyetésóibye Críjto muhdú íjcyáityúne. Áánáa muhdú u néé u dsíjíveíñé Míamúnáájpídívúu u ípívyééveébe. ¿Mityá tsíjpiiyéí dííbyej?

35 Áánélliihyéé neébe:

—Muurá ihdyu peetédú o néébe wahájchotáwuúré ámuháma ó íjcyááhi. Áánéllii ímiáámeréjuco meíjcyá ámuháma o íjcyáne j téeveri péjcodu nééne ímityúné ámuhákye idyómájcótuki, ámuha éhne múúne cúúvétsihyi íjcyame wáájácúmeítyúmé íjcyadu meíjcyátuki.

36 Ahdícyane peetédú o néébedi ímiá uwááboju íjcyane mécahcújtsó tééneréjuco ámuhádítyú íbóhówaúcunúki. Ehdúu Jetsóó díityéké íñétsihdyu péébe tsáhájjuco tsiíñe díityédívú bóhówáávetúne.

Jetsóoke jodíómudítyú tsaate cáhcújtsotúne

37 Mítyáméj píinévú méénúráítyúronéhjí díbye méénuhíjcyárónáa tsaate tsá dííbyeke cáhcútsohíjcyatúne.

38 Ehdúhjáa ditye cáhcújtsóityúné Píívyéébe nééne dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaía cáátunúné nééhií:

Píívyéébeéj, ¿a íjcyámé tsaate méuwáábori íícuvémej? Muurá tsúúca ú úújetsójúcoorá díityéké dííhtsútuvu.

39 Muuráhjáa ímiááné tsá ditye cáhcútsohíjcyatú dííbyeke. Íllúhjáa idyé tsiíñe caatúnuube Itsaía:

40 Píivýéebere ihdyu diityéké pívýéjetsó hállúvatúmé íjcyadu néeme íibuúúné wáájácúmeityúmé íáptyumíjúcooróné illéébójúcooróné ‘ehdúhaáca’ íñéétuki, aame diibyéjúcooro diityéké ímityúnetu ímíjpyetétsóíyóóbedi íícúvétuki.

41 Ehdúhjáa neebe Jetsóodítýú Itsaía Píivýéébé ihjýú uubáalle múnáajpi tsúúcajátújuco dííbyé íhtsútú íatyúmihíjcyánéllííhye.

42 Ároné pañée mítyame cáhcujtsó tamúnaa jodíómú Jetsóoke ávyéjute íjcyáróméhjimájuco. Aamée dííbyeke icyáhcújtsoróné tsá pámehdívúré bóhówáávétotú paritséómú diityéké pihcyáávéjá pañétú wáágóóíyóné apííchori.

43 Imíllerómée ímí Píivýéébema íjcyane. Áronáacáa éhniíñevu imíllémé míamúnáamáyé ímí íjcyane.

Jetsóo uwáábó lléébotúmé díllómeí ímityúmedi

44 Ájyúu Jetsóo kéévánécoba nééhií:

—Muurá oke cáhcujtsómé tsúúca cáhcujtsó Llihíyoke okée wállóóbeke.

45 Áhdure oke áptyumímé tsúúca áptyumí dííbyeke.

46 Muuráhjáa peetédu nééne ímiá uwáábójuma o tsáá ííñujívú teene cáhcujtsómé éhne múu cúúvétsii íjcyadu ímityúné pañe íjcyájúcóótuki.

47 Aane íñe o úwaabóné illéébójúcooróné cáhcújtsótúmeke tsá o nééítyuro ímityúmé ditye íjcyane. Tsáháa o tsáátu míamúnáadi o ícúbáhraki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétsoki.

48 Áronáa ihdyu muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné ímíbájchómeícyooca íñe o úwáábohíjcyáné íéhdíiválléne cáhcújtsotúmé téené déjúcotu néétsáméíhi.

49 Aane íñe ámúhake o nehíjcyanéhi tsá tájtsaméityuré o újcune o nehíjcyatúne. Muurá ihdyu Llihíyó okée wáalloobe oke néhdújuco ámúhake o úwáábohíjcyáne.

50 Aane ímiáané dííbyé uwááboju lléébome újcuú mújyú ídsíjívéjúcoóítyúne bóhi. Ehdú ámúhake o nehíjcyá Llihíyó oke néhdújuco. Ehdúu neebe Jetsóo.

13

Ímamyémúj tuhááñé Jetsóo níjtyune

1 Aanée teene pajtyeté wañéhí lleevárijyuco íjcyánáa tsúuca waajácuube míamúnáama ííñújiri íícyahíjcyátsihdyu Cááni éllevu íóomíñe. Aabée mítyane múúhake iwájyune úújétsohíjcyá múúhadítú ipyétsihvújuco.

2 Áanáacáhjáa tsúuca Tsimóo hajchi Jóoda Ij-caríóoté íbúwá pañevú Naavéné úcaavé díbye dííbyedívú méénútsóíñe íjtsaméma.

3 Aabée Jetsóo waajácú Cááni Píívyéébe éllevu tsiíñe íóomíñe. Téhdurée waajácuube dííbyeke díbye pícyoone páné avyéjuubéré díbye íjcyaki.

4 Aabée majchorí muha meíjcyánáa hállúeja íwajyámú ityácóríívéne ípáácyméibávú íjpinétú cháavéhi.

5 Áánemáa llíyíhlló pañévu nújpacyo ipícyójpácycori múúháj tuhááñé iñíjtyúne páácyuube eenéé íjpiinétú ichiáávéhbari.

6 Aanée Tsimóo Péédoróké dibye níjtyúíyónáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdú íívane oke ú níjtyúú tájtyúhaacyu cáábyekérá uke o níjtyúíyóóbeke?

7 Áánélliihyée neébe:

—Tehdújuco. Árónáa tsá u wáájácútu íveekí ehdu o méénune. Aane ihdyu cáhawáá óvíi ú waajácúhi.

8 Áánélliihyée neebe Péédoro:

—Árónáa tsá oke u níjtyúíturóne. Muurá ihdyu uke ó níjtyúiyáhi.

Árónáacáa neebe dííbyeke:

—Muurá uke o níjtyútuca tsá u íjcyáíturó táavyéjúejpi.

9 Áánélliihyée idyé neebe Péédoro:

—Ávyéjuúbej, aanéjííva tsá apááñéré tájtyúhaacyu u níjtyúityúne. Téhdure oke níjtyu táhníwáuma táhójtucu.

10 Áánélliihyée Jetsóo nées dííbyeke:

—Muurá iávúhcútsihdyu íjchivyémé íjtyúhaacyúrjúco níjtyámeíñé íjpi ííñuvájúcoótúnéllíhye. Ahdu muurá ícyooca ímíhyero ámuúha. Árónáa tsá pámeére.

11 Ehdúu neebe múúhadítýúhacáa tsaapi dííbyedívú méénútsoíñé iwáájácúnema.

12 Ehdúu múúháj tuhááñé iñíjtyúne tsiíñe íwajámuvu iúcaávéne ácúúveebe múúháj pñévu ípyée iácuúcunúhíjcyátsihvu. Áánemáa neebe múúhake:

—¿A ámuha méwaajácú íveekí ehdu ámúhake o méénune?

13 Muurá ámuha oke médílohíjcyá Uwáábóóbemáyé Ávyéjuube o íjcyane. Aane diibyéjuco o íjcyáábeke ihdyu tehjújuco ámuha oke medílohíjcyáne.

14 Muurá ímiááné Uwáábóóbemáyé Ávyéjuube o íjcyároobe ámúháj tuhááñé ó nijtyúhi. Aane ihdyu óvíi tehdu ámuha ménítyúcatsíhijcyáhi.

15 Muurá ehdu ó meenu tehdu ámuha pamévakeré maávyejúúlleki.

16 Muurá ímiááné ámúhake o nées tsané avyájúúbé úníu múnájpi tsá diibye íavyejúúbé ehnííñevu íjcyatúne. Áhdure tsaate tsáápiikye tsiéllevu wáalloobe tsá diityé ehnííñevu íjcyatúne.

17 Ehdu ámúhake o néhijcyáné ámuha melléébone tehdu meícyáhajchíí muurá ííne imíjyaú ámuha mejcyááhi.

18 Áronáa tsá pámeere tehdu ámuha mejcyáátyúne. Muurá ó waajácú caatyé ímiááné tahñéjté íjcyane. Áronáa ihdyu tehjújuco tene pájtyeíñé tsúúcajátújucóo Píívyéébe íwaajácúháámitu íllu néhdújuco: “Dííbyema muhcsi memáchohíjcyároobe óhdivu méénútsoóhi.”

19 Ehdu oke tene pájtyeíñé íhdétújuco ámúhake o úúballéné néhi tene pájtyéijyu ámuha oke mecáhcújtso ímiááné diibyéjuco o íjcyane.

20 Aane ímiááné o nées íñe ámúhake o wállóomeke ímí iwáátsúcúpéjtsómedi íícuvémé idyé muurá ookéjuco íícuvéne, áhdure Llihíyó okée wállóobekéjuco ditye íícuvéne.

*Jetsóó úúballé dííbyedívú Jódáa méénútsoíñe
(Mt 26.20-25; Mc 14.17-21; Rc 22.21-23)*

²¹ Ehdúu Jetsóó múúhake iñétsihdyu múhduúvúrá illíñemuúcunúmeíñe tsiíñe nééhií:

—Muurá ímiááné ámúhadítú tsaapi óhdivu méénútsoóhi.

²² Aanée tsá muha mewáájacutú cáábyedítú díbye nééneé. Áánéllihyéé muha íllure méíítéjcatsíhi.

²³ Téijyúu muha memájchónáa mítyane díbye oke ívámeíbyé dííbyé úníuri ó ácuúcunúhi.

²⁴ Áábekée oke Tsimóo Péédroo néé o dílo dííbyeke ímichi cáábyedítú ehdu díbye nééneé.

²⁵ Ahdújucóo dííbyeke áábánéwu o nééneé:

—Ávyéjuúbej, ¿aca caabyé ímichi úhdivu méénútsoóhi?

²⁶ Áánéllihyéé neébe:

—Pááaho o éeníyohóvú o ájcuúbe.

Ehdúu néébere íeníyohóvú ajcú Tsimóo hajchi Jódáa Ijcarióóteke.

²⁷ Áijyúu tsúúca dííbyé pañévú Naavéné úcaavéné iwáájacúne Jetsóó néé dííbyeke:

—Wa bo íícúí ñná u méénuíñe meénuj.

²⁸ Ehdúu díbye nééne tsá muha dííbyema majchorí meíjcyámedítú tsáápíubaré wáájacutú íveekí ehdu díbye dííbyeke nééneé.

²⁹ Tsaatée ijtsúcunú dsíídsí tehmeébé díbye íjcyánéllí ehdu díbye nééne wañéhjí wáábyuta tsíeméné díbye íáhdoki. Áhdurée ijtsúcunúmé ídáátsojtéké díbye dsíídsíitu ajcúiyóné ehdu díbye nééneé.

³⁰ Aanée diibye Jóoda Jetsóo pááahóvú ájcune imájchóne múúhadítyú péjucóo tépejco.

Jetsóo tauhbaju

³¹ Áábe déjuvúu Jetsóo néehíi:

—Ícyooca ihdyu Míamúnaájpídívúu o ípívyééveebe ó ávyéjúúteé Píívyéébé avyéjú iwáájácúmeíki.

³² Aane lléváhréjuco muhtsi maávyéjútsójcatsíiñe Píívyéébema.

³³ Muurá ámúhake o pícyoíñúmé oke ámuha menéhcóromé tsá maájtyúmiityú áátsiméjuco ámuha meíjcyaróme. Aane ámúhá avyéjuktékee o néhdu tsá ámuha ícyooca mepééityú o péhullévu.

³⁴ Ahdícyane ámúhake ó tauhbá muhdú ámúhake o wájjyudu ámuha mewájýújcatsíki.

³⁵ Muurá ímiááné ámuha mewájýúcatsíhajchíi téénetu pámeere míamúnaa waajácuú ímiááné tahñéjté ámuha meíjcyane.

Jetsóo úúballé Péédoro tóónúmeíiñe

(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Rc 22.31-34)

³⁶ Ehdúu Jetsóo néénéllii Tsimóo Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca kiávú ú peéhi?

Áánélliihyé neébe:

—Ícyooca tsáhái óóma u pééityúne. Árónáa bóónétúi oke ú úráávyééhi.

³⁷ Áánélliihyé Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿Aca íveekí tsá ícyooca úúma o pééityúne? Muurá téhdure ó dsíjívéiyá diwájyuri.

³⁸ Áánélliihyé neébe:

—¿Aca ímiááné u nées tawájuryi u dsíjívéiyóne? Muurá ímiááneturé uke o nées ípyejco cáracái májtsívátúnáa oke u úráávyeróóné u tóónuíñé 3-ijyúva.

14

Jetsóoj tééveríyé Méécáánidívú meúújeténe

¹ Aane ihdyu íínerí maáábímyeídíñe. Llihíyoma múhtsidívú mécátsipááve.

² Muurá dibye íjcyáhulle íjcyáné meíjcyáiyotsíhji. Muurá tene íjcyátuca idyé ó néesiyá tene íjcyatúne. Áronáa íjcyáne. Áánéllii o péé téhullévú ámuhá ihde o ímíbájchoki.

³ Aane o ímíbáávyetsódú ámuha tahñéjteke ó ujcúvaá tsatsíhyí meíjcyaki.

⁴ Muurá ámuha méwaajácú kiávú o pééíñe. Áhdure ámuha méwaajácú muhdú téhullévú ámuha meúújetéíñe.

⁵ Ehdúu múúhakye Jetsóo néénéllii Tomáa nééhií:

—Ávyéjuúbej, tsá muha mewáájácú kiávú u pééíñe. Téhdure tsá muha mewáájácú muhdú téhullévú meúújetéíñe.

⁶ Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Oo muurá téhullévú úújeténe júúvádú o néébedi ímiá uwááboju íjcyane cáhcujtsómé ujcú múijyú idsíjívéjúcóóítyúne bóhi. Aame tajtyéeveri úújeté Llihíyodívu.

⁷ Muurá ámuha oke mewáájácúhajchíí tsúúca téhdure méwaajácú Llihíyoke. Tsúúca muurá ámuha máájtyumí dííbyeke.

⁸ Áánélliihyée Perípe nééhií:

—Ávyéjuúbej, cána múúhake dájtyumítsó Díícyáánidívú muha téeneri meíjyácunújúcóótuki.

⁹ Áánéllihyée neebe dííbyeke:

—¿Aca muhdú íhyajchótá ámúhama o íjcyáábeke tsá oke u wáájacúpityúne? Muurá oke ájtyumímé tsúúca ájtyumí Llihíyoke. Aanéjii ¿muhdú Llihíyodívú ámúhake o ájtyumítsóiyóné oke u nééhií?

¹⁰ ¿Aca tsá u cáhcújtsotú dííbyema tsáápihdyuré muhtsi meíjcyane? Muurá dííbyere tajtyéeveri ámúhake úwáábohíjcyáhi. Tsá iná óhdityuré o újcune o méénuhíjcyatúne.

¹¹ Aane ihdyu mécahcújtsó tsáápihdyuré muhtsi Llihíyoma meíjcyane. Pane eene méénúráítyúronéhjí ámuha meíténáa o méénuhíjcyánéúbatu bo oke mécahcújtsoj.

¹² Muurá ímiááné ámúhake o néé oke ímí cáhcujtsómé téhdure o méénuhíjcyádú méénúráítyúronéhjí méénuíñe. Muurá Llihíyodívú o úújetéébé téhullétú diityéké o píaabómé éhniíñevu íjcyanéhjí méénuíhi.

¹³ Aane panévare ámuha dííbyeke tamyémeri metáúmeímyeke ó píááboó téeneri dííbyé ihtsútú o bóhówájtsoki.

¹⁴ Ahdícyane panévare píáábó tamyémeri ámuha metáúmeíñetu ámúhake ó píááboóhi.

Jetsóo néé Píívyéébé Apííchó iwállooñe

¹⁵ Aane óvíi ímiááné ámuha oke mewájyúhajchíí melleebó muhdú ámuha meíjcyaiñé ámúhake o néhijcyáne.

16 Muurá Llihíyoke ó táúméí dibye ámuha éllevu iwállo Íapííchó ámúhake tene ipíáábohíjcyá panévatúré ímí ámuha meíjcyaki. Aane tsá ámúhadítú kiá íjcyáityúne.

17 Muurá teene ímiájijtóvú meke waajácútsóhi. Aane tsá úcáávéityú íjéne úráávyehíjcyámé pañévú teene ditye wáájácútúnéllíhye. Áánetu ihdyu ámuha tsúúca méwaajácú ámúhama tene íjcyánéllíhye. Aane ámúhá pañévú úcáávééhi.

18 Ahdícyane tsá ámúhake o íhvéjtsóityúne. Muurá tsiíne ámúha éllevu ó tsaáhi.

19 Aabe lléváhréjuco íjítu o péébeke tsáhájucó múha oke ájtyúmíityúne. Árónáa ihdyu ámuha oke máájtyúmíí o bóhíhdu ámuha mebóhíííéllíhye.

20 Aane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú muhdú Llihíyoma muhcsi meíjcyane, téhdure muhdú ámúhama tsame meíjcyane.

21 Aane ihdyu óvíi oke wájyume lleebó muhdú diityéké o néhijcyáne. Ááneri úújétsoímyé ímiááné oke iwájyune. Áámedívú o wáájácútsámeímyeke muhcsi Llihíyoma méwájyuúhi.

22 Ehdúu Jetsóó néénéllíi tsijpi Jóóda Ijcarióóté íjcyátuube néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca íveekí múúhadívúré ú waajácútsáméíi tsíjtyedívú wáájácútsámeítyuúbe?

23 Áánéllíihyée neébe:

—Muurá oke wájyume o nééne lléébómedívúré ó waajácútsáméíi. Áámeke Llihíyó iwájyúne diityé pañévú Íapííchó pícyoó téénej tééveri ímí tsaméhjí diityémá muha menáhbévájcatsíki.

24 Muurá o néene lléébotúmé tsá oke wáiyutúne. Ehdu íne ámuhákye o nehíjcyáné tsá táijtsaméi íjcyatúne. Muurá ihdyu okée wáalloobe Llihíyóré ehdu ámuhákye nehíjcyáhi.

25 Aane íne ámuhákye ó nehíjcyá ámuháma o íjcyáné hajchóta.

26 Áronáa bóónétu Llihíyó Íapííchó ámuháa éllevu wáloonéréjuco ámuhákye píááboíñé panévátúre. Aane ámuhákye túkévéjtsoó muhdú ámuha meijcyáiñé ámuhákye o úwáábohíjcyánetu. Téhdure tsíñehjívú ámuhákye waajácútsoíñe.

27 Aane ámuhákye o pícyoíñúmé tadyéjuvu ehdícyároné pañe ímíñeúvú méijcyaco íñnerí íjtsámeityúme. Áronáa tsá ámuhákye o néétu míamúnaa ímíjyútsócatsíhíjcyádú néené íjtsaméma ámuhákye o pícyoíñuíñe.

28 Aane muurá ámuhákye ó nehíjcyá lléváhréjuco ámuhádítyú o péébe idyé tsiíñe ámuháa éllevu o tsááiñe. Aane ímiááné ámuha oke mewáiyúhajchíí méimíjyúúveé Llihíyó táehnííñevu íhtsútuube íjcyáábe éllevu o péeneri.

29 Aane ámuhákye ó úúballé íhdéjuco néhi tehdu tene pájtyéijyu ámuha mecáhcújtso ímiááné o nehíjcyáne.

30 Aane íne nihñéréjuco ámuháma o íhjuváne. Tsúúca muurá ííñújí avyéjuube átéréejpíyé íjcyároobe tawáábyú tsáábe pííhíjucóóhií.

31 Áábedívú ihdyu ó íhvéjtsáméií Llihíyó ímillédújuco pámeere míamúnaa iwáájácu ímiááné

dííbyeke o wájuryéllii dibye oke néhdújuco o íjcyaiñe.

Ahdícyane ílluréjuco metsu mepéekíí. Ehdúu neebe múúhakeyetsóo.

15

Jetsóo néé óovahédú íñééneé

¹ Aabée tsiiñe múúhakeyetsóo nééhií:

—Oo muurá óovahédu. Áánetu Lihíyó tééhé tehmeébédu.

² Aabe dówacárohíjcyá tahñéjté íjcyájúcoórómédítú táuwááboju bóhówaúcunútúmeke éhne múúne teehe óóváhetu néévahíjcyátúwajcájí tééne tehmeébé wáágóohíjcyádu. Áánetu ihdyu ímiáánéjuco tahñéjté íjcyámédítú táuwáábó bóhówaúcunúmeke píááboobe éhnííñevu ímí ditye teene iúráávyeki.

³ Muurá tsúúca ámúhakeyetsóo o úwáábohíjcyánejtééveri ámuha méímíbaavyéhi.

⁴ Ahdícyane óóma ámuha meíjcyame óhdityu medówáávedíñe. Muurá úméhetu téwajca víúúvewájca tsá néévájúcootúne. Ahdu muurá óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá ímiá uwááboju ámúhadítú bóhówaúcunújúcóóityúne.

⁵ Aane óovahédú oó. Áánetu ámuha tééhéwajcánédu. Aame óhdityu ámuha medówáávétúhajchíí ímiá uwááboju ámúhadítú bóhówaúcunúhi. Áánetu óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá Píívyéébe ímillédú ámuha meíjcyáityúne.

6 Aame illuréjuco ámuha mewágóóóveíñé éhne múúne teene óóváhetu néévahíjcyátúwajcájí mewáhdáhinúné mecóvajtsódu.

7 Muurá tahñéjté ámuha meíjcyame óhdityu dówáávetúmeré ímí táuwaáboju meíjtsúcunúhajchíí tehjújuco ámuha meíjcyaiñe. Aame ámuha piáábó metáúmeíñevu ámúhake ó ájcuúhi.

8 Muurá ímiá uwááboju ámúhadítýú bóhówaúcunúhajchíí ímiááne Llihíyoke ámuha máávyéjútsoóhi. Aame ámuha méjicyaá ímiááne táuráávye múnaa.

9 Muurá ámúhake mítyane ó wajyú Llihíyó oke wájyudu. Áánéllii oke méihvéjtsodíñe.

10 Muurá tátyaúhbajúúné ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí ámúhake ó piááboó íñe Llihíyó taúhbajúúné o lléébónéllii oke díbye piáábohíjcyádu.

11 Ehdu íñe ámúhake ó nehíjcyá tsaméhjí téeneri meímíjyúúveki.

12 Áánéllii ámúhake ó nehíjcyá ámúhake o wájyudu ámuha mewájyújcatsíki.

13 Muurá o dsíjíveneri ámúhake ó úújétsoó mítyane ámúhake o wájyune. Tsáhájjuco muurá tsiíñe muhdú éhnííñevu mewájyune meúújétsóítyuróne.

14 Aane íñe ámúhake o nehíjcyáne ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí ímiááne táñahbévajte ámuha méjicyáhi.

15 Áámeke tsá ámúhake o díllotú táwákimyéi múnáadi. Muurá tsáne avyéjúúbé wákimyéi múnaa tsá wáájácutú muhdú íavyéjuube íjtsámeíñe.

Áánéllii ihdyu ámuhakye o nées táñahbévajte ámuha meíjcyane íñe páneere muhdú oke Llihíyó úwáábohíjcyané ámuhakye o úúbállehíjcyanéllíihye.

16 Tsáháa oke ámuha menéhcoobe íñe ámuháma o íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu oore ámuhakye ó ujcú tahñéjte ámuha meíjcyámedítýú ímiá uwááboju íbóhówaúcunú múijyú níjkéváityúne. Aame ámuha Llihíyoke tamyémeri panévá piáábó metáumeícyooa ámuhakye piáábóíbye.

17 Áánéllii ámuhakye o nées ámuha mewáýjycatsíki.

Jetsóoke cáhcújtsotúme dílbyeéjteke tsárilléne

18 Aane ámuha oke mecáhcújtsóné hallútú tsaate ámuhakye tsárílléhajchíi múu ítsaavé okée itsáríllédújuco dítye ámuhakye tsárilléne.

19 Muurá dítye íjcyadu ámuha meíjcyaca ámuhakye wáýúiyóme. Áronáacáa diityédítýú ámuhakye o újcúnéllii ámuhakye tsarílleímyé diityédú ámuha menéjúcóótúnéllíihye.

20 Aane cáhawáá méijtsúcunu éhnée tsané avyéjúúbé wákimyéi múnáajpi íavyéjúúbé éhnííñevu íjcyáityuróné ámuhakye o nééneé. Aane muurá oke ícúbahrádúré ámuhádi ícúbáhraímye. Muurá táuwaábó illééboca idyé ámuha meúwaabóné lléébóiyóme.

21 Ehdu páhduváré ámuhakye dáriíveímyé tahñéjte ámuha meíjcyané hallútú okée wálloobe Píívyéébeke iwáájácútúnéllíihye.

22 Muuráhjáa diityé uwáábovu o tsáátuca tsá oke dítye tsárílléítyuróne. Aacáa tsá diityé hallúrí ímityúné íjcyáityuróne. Áronáa ícyooa diityé

hallúrí teene íveekí oke cáhcújtsotúmé illure oke tsaríllehíjcyánéllíihye.

23 Tsá idyé apáábyekéré oóke, muurá Llihíyomájucó múhtsikye ditye tsarilléne.

24 Muurá diityej pñnévú méénúráityúronéhjí o méénuhíjcyátuca tsá diityé hallúrí ñná íjcyáityuróne. Áronáa ténehjí múubará méénúityuróné o méénuhíjcyané ájtyumíjúcoorómé ¿íveekí illure múhtsikye tsaríllehíjcyá Llihíyoma?

25 Áronáa ihdyu tehdújuco oke ditye tsarilléné dííbyé waajácúháámítu illu tene néhdújuco: “Íñé imítyú o méénútúróóbeke oke tsarilléme.”

26 Árone ihdyu óví Píívyéébé Apííchó ámuha éllevu o wáloonéréjuco ámúhakye túkëvejtsóné táuwáábó ámuha meméénuki.

27 Ahdícyane óví ámuha teene méméénuhíjcyá íñée táwákimyéí o tújkénútsihdyu oómaye ámuha meícyahíjcyádú íjcyame.

16

1 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyá ámuha meíjcyátsíívyéne oke meíhvéjtsótuki.

2 Muurá ámúhakye waagóoímýé pihcyáávejáané pañétu. Áhdure tsaatéké ámúhadítyú ídsíjívétsoné íjtsúcunúimye tehdújuco Píívyéébe ímillédú ímyéénune.

3 Ehdu muurá dáríívémeíimye Llihíyoma múhtsikye iwáájácútúnéllíihye.

4 Aane íñe ámúhakye ó úúballé néhi tene pájtyéijyu ámuha meítsááveki. Tsáháa éíjyu ámúhakye teene o úúbáalletú ámúhamáyéikyé o íjcyánéllíihye.

Píivyéébé Apííchó meke píaabóne

⁵ Aabe icyooca tsúúca ámúhadítyú o péjúcoó okée wállóobe éllevu. Áronáa tsá tsáápíuba ámúhadítyú oke díllotú kiávú o pééíñe.

⁶ ¿Muhdú ámuha kehdóvémeéhjìúvú ámúhake o úúbállénelíihye?

⁷ Áronáa ihdyu tehdújuco ámúhadítyú o pééíñe. Muurá o péétuca tsá Píivyéébé Apííchó ámuha éllevu tsááítyuró ámúhake ipíááboki. Áanéllii ó péé ámuha éllevu teene o wállóoki.

⁸ Muurá téenej téeveri míamúnaa waajácuú ímityúmé ijcyane. Téhdure waajácuúmyé ímiájíjtó cáhcujtsómé ímíjpyetéíñe. Téhdure waajácuúmyé teene cáhcújtsótúmema Llihíyó muhdú ditye icyahíjcyáné ímíbájchoíñe.

⁹ Muurá ímityúmé tsá oke cáhcújtsotúne. Aame wágóóové téené déjúcotu.

¹⁰ Aame idyé waajácuú Llihíyo éllevu o péénetu ímiááné apááñéré táuwááboju icyáhcuújtsóneri míamúnaa dííbyedívú úújetéiyóne. Aabe ámúhadítyú o péébeke tsáhájjuco oke ámuha maájtyúmiityúne.

¹¹ Téhdure waajácuúmyé Píivyéébe míamúnaa muhdú icyahíjcyáné díityémá ímíbájchójyú dííbyeke cáhcujtsómé pájtyetéíñe tsúúca ííñújí avyéjuube Naavéneke o táhjánéllíihye.

¹² Aane íjcyaróné mítyane ámúhake o nééiyóne. Áronáa tsá ámuha mewáájácúityuróne.

¹³ Muurá ihdyu Píivyéébé Apííchó ímiááné ámuha éllevu itsáácooca ámúhake waajácútsoó keená ímiááné íjcyanévu. Tsá íhdityuré iújcune tene

ámúhake úwáábóityúne. Muurá ihdyu Pívyéébere nééne ámúhadívú bóhówájtsoíñé panévare muhdú pájtyeíñe.

¹⁴ Aane táuwaábojúvú ámúhake iwáájácútsónej tééveri oke ávyéjútsoóhi.

¹⁵ Muurá Llihíyóroero oó. Áánéllii ó nehíjcyá tahñévúré dííbyé Apííchó ámúhake wáájácútsóíñe.

Kímóóve ímíyyuuvu níjkeváne

¹⁶ Aabe muurá lléváhréjuco ámúhadítýú o péébeke tsáhájuco oke ámuha maájtyúmáityúne. Áronáa idyé llévá ámuha oke tsiíñe máájtyúmíí Llihíyo éllevu o pééíñé ihde.

¹⁷ Ehdúu Jetsóó néénéllii múúhadítýú tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca íhya muhdú iñééiyóné ehdu meke neébe?

¹⁸ Tétsii tsá mewáájácútuúne.

¹⁹ Aanée dííbyeke muha medíllóiyóné iwáájácúne neebe múúhake:

—Éhnené ámúhake ‘lléváhréjuco ámúhadítýú o pééíñe, áronáa idyé llévá ámuha oke máájtyúmíí’ o nééne muurá ámuha médíllójcatsíhi.

²⁰ Muurá ímiááné ámúhake o néé ávyétá ihnáhó ámuha oke mekímóóveíñe. Áané tujkéveri muurá oke cáhcújtsotúme íllure ímíyyúúveéhi. Áronáa ihdyu ámuha mekímoovéné ámúhama níjkévaá ímíyyuuvúréjuco.

²¹ Muurá walle itsíímáváijyu avyerí ícúbáhrámeíhi. Áronáa tsíímene tsúúca íjchívyéné boone tsáhájuco dille ávyevéjúcootúne. Ílluréjuco dille ímíyyuuvéné tsííméneke iújcúneri.

22 Ahdu muurá ámuhadítýú o péeneri ámuha mékímóóveéhi. Áronáa llévá ámuha oke máájtyúmíneri meímíjyuuvéné tsá múha muhdú méénúityúne.

23 Aane téijyu piáábó tsáhájucó oke ámuha metáúmeítýúne. Llihíyokéréjucó ámuha tamyémeri metáúmeííne ámuhakye díbye ipiááboki.

24 Aane muurá tsáhái ámuha metáúmeítýúne. Cáhawáá métáuméi ámuhakye díbye piáábóneri ámuha meímíjyúúveki.

Jetsocrító íjì imítýú tsúúca táhjane

25 Áhdurée idyé tsiííne neebe múúhakye:

—Muurá ámuhakye ó úúbállehíjycá tsíeménéhjij tééveri. Aane cáhawáá ícyooca ímííneúvú Llihíyodítýú ámuhakye o úúbálleki.

26 Dííbyekéréjucó ihdyu ámuha metáúmeííne piáábó tamyémeri. Tsáhájucó ámuháma o táúmeítýúne.

27 Muurá mítyane ámuhakye wájyuube oke iwájyudu dííbyedítýúu o tsááne ámuha mecáhcuíjtsóne téhdure oke mewájyúnéllííhye.

28 Muuráhjáa dííbyedítýú ííñujívú o tsáábe éllevu tsúúca ó oomíjyúcoóhi.

29 Ehdúu Jetsóó néénéllíi muha menée dííbyeke:

—Ícyooca ihdyu botsíi ímííneúvú múúhakye ú úúballéhi. Tsáhájucó tsíeménéhjij tééveri múúhakye u úúballétúne.

30 Aane muha méwaajácú ímiááné páneere u wáájácúúbeke tsá múha uke úwáábóítýuróne. Áánéllíi muha mecáhcuíjtsó ímiáánéjucóhjáa Píívyéébedítýú u tsááneé.

31 Áánélliihyée neebe múúhakyé:

—¿A ícyooca botsíi ámuha mécáhcujtsóhi?

32 Árónáa tsúúca óhdityu ámuha metsújááveéhi. Ááné boone ooréjucó o cóévaíñe. Árónáa tsá oore o íjcyatúne. Muurá Llihíyoma ó íjcyáhi.

33 Ehdu íñe ámúhakyé ó nehíjcyá óhdivu ámuha mecátsípáávéne íínerí maáábímyeítyuki. Ihdyúhde tehdújucó ííñújiri ámuha meícúbáhrámeíñe. Árónehjívú métáhjatsámeídíñe. Muurá tsúúca tééjé imítyú ámúhama ó tahjáhi.

17

Jetsóó ímamyémú hallúvú píáábó táúmeíñe

1 Ehdúu íñétsihdyu Jetsóó cáámevu icyárúúvéne néehíí:

—Ayúju Táácáániíj, wa ícyooca oke Dááchikye dávyejútsó dñíhtsútú óhdityu íbóhówaúcunúki.

2 Muuráhjáa oke ú picyóó pámé avyéjuubéré o íjcyaaabe múhdúmekéhjáa u újcúmeke o ájcu múijyú ditye dsíjívéjúcóóítyúne bóhíívu.

3 Aane muurá apáábyéré ímiá Piivyéébé u íjcyáábema oke Dááchikye íñeé ííñújívú u wállóóbeke wáájacúmé újcuú téene bóhi.

4 Aabe íñe uke íjñitu ó bóhówátsohíjcyá dñíhtsútú okée u níwaavéné o méénuneri. Aane tsúúca ó níjkéváhi.

5 Ahdícyane ihdyu, uu Táácááni, óvíi oke ú ávyéjutsó meíjcyá éhnée ííñújíi íjcyatúnáa meícyahíjcyádu.

6 Muurá ííñújiri íjcyámedítyú tahñéjté íjcyáímyeke u újcúmeke tsúúca úhdivu ó waajácutsóhi.

Muuráhjáa tsúúcajátújuco dihñéjté íjcyame íñe díuwaáboju o úwaabóné tsúúca cáhcujtsóhi.

7 Aame tsúúca waajácú páneere o méénuhíjcyané úhdityúré tsááneé.

8 Muurá okée u níwaavéné o úwáábohíjcyané imílléme. Aame cáhcujtsó ímiáánée oke u wállóónéllii o tsááneé.

9 Ahdícyane uke ó táúmeí piáábó dihñéjtéjuco íjcyame táhójtširi íjcyámé hallúvu. Áánetu uke cáhcújtšótúmé hallúvú tsá o táúmeítyúne.

10 Muurá pámeere tahñéjté íjcyame téhdure dihñéjté íjcyámedítyú táavyéjú bóhówaúcunúhi.

11 Áámedítyú tsúúca ó peé diéllevu. Áámeke ihdyu, Táácááni ímiáábé u íjcyabe, tehme díihtšúturi táhójtširi íjcyame ímí tsaméhjí tsajíjtóré íjtsámeí íñe meíjcyadu.

12 Muurá íñújiri diityémá o íjcyabe dítsíjpari diityéké ó téhmehíjcyáhi. Aame íjcyá pámeere. Árónáa tsáápiye diityédítyú wágóové tsúúcajátújucoo díwaajácúháámitu tene néhdújuco.

13 Áámeke ihdyu íñújiri diityémá o íjcyané hajhótá ó úwáábohíjcyá dítye ímíjyu íñe o ímíjyúdu. Aabe tsúúca diityédítyú ó oomíjyúcoó diéllevu.

14 Muurá díuwaáboju diityéké o úwáábómeke íjienéré úraavyémé tsaríllé tééneejpi o íjcyátúúbeke dítye úráávyenéllíihye.

15 Árónáa tsá uke o néétu diityéké diityédítyú u ínétsoki. Íllure uke o nées Naavéné diityéké mújtátsóíyónetu u téhmeki.

16 Tsá muurá íñújíeneri o íícúvetú téénéepji o íjcyátúnéllíihye. Áhdure tsáhájuco ditye téeneri íícúvetú tsúuca oke iúráávyénéllíihye.

17 Áámeke ihdyu díuwaábójuj téeveri éhniíñevu dímbájchó tsaímíyé uke ditye iúráávyeki.

18 Muurá ó wáloó diityéké uwaábovu íjíeneré úráávyémé pañévú íñée diityé pañévú oke u wálohdu.

19 Muuráhjáa diityéké ó ímíbaávyetsó ímiájíjtó icyánejcúvú ávyeta diityédí o íjyácunúnéllíihye.

20 Aane tsá uke piáábó o táúmeityú apáamyéré óóma íjcyámé hallúvu. Téhdure ó táúmeí ditye táuwaáboju úwaabóné lléébome oke cáhcújtsóímyé hallúvu.

21-23 Aame diityémá íñe meíjcyadu tsame íjcyame iwáájácu oke u wájyudu diityéké téhdure u wájyune. Áámema ímí menáhbévájcatsí téenetu íjí icyánejcú úraavyémé icyáhcújtsó ímiáánée oke u wáloóne. Muurá oke u bóhówátsohíjcyádúré idyé diityéké ó bóhówátsohíjcyá ditye ímí tsame íjcyame meíjcyadu.

24 Áhdícyane, Lli, uke ó táúmeí dihñéjté táhójtširi íjcyame óóma táavyéjuri íjcyaki. Muuráhjáa íñújji u ípívyéjtsótúné íhdéjucu oke u ávyéjútsohíjcyáné oke u wájyúnéllíihye.

25 Aabe Táácáani ímiáábé u íjcyabeke muurá íjí icyánejcú úraavyémé tsá uke wáájácutú íñe uke o wáájácutú. Áánetu ihdyu íjtye tsúuca ímí uke waajácutú okée u wáloóobeke icyáhcújtsónéllíihye.

26 Áámeke tsúuca ó waajácutsó úhdivu. Áánetúréi diityéké éhniíñevu o wáájácutsoíñé pámeere pahúllevávú mewájyújcatsíki.

18

Jetsóoke ditye ékeevéne

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Rc 22.47-53)

¹ Ehdúu Jetsóo Cááníma íhjúvátsihdyu muha dííbyema mépajtyé ‘Tsedoróo’ némeíñé téhiwánijke tsíñejcúvu. Ánejcúríi oríivo bájú ijcyané lliiñévú muha meúújetéhi.

² Átsiípye Jóoda Jetsóodívú méénútsóiibye waajácú pajyuváree tétsihvu muha dííbyema meúújetéhi jcyané lliiñé.

³ Átsihvúu tsívaabe tsodáhómuma duurúvájá tehmejteke llúúvájte avyéjútémáhjáa paritséómú wállóomeke. Áámée ímyéénujcatsiháñema, ipyééteháñema, tsááhí.

⁴ Aanée Jetsóo iwáájácúne diityé éllevu ipyééne néé diityéke:

—¿Muucá ámuha ménehcóhi?

⁵ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Muha Natsarée múnáájpi Jetsóoke ménehcóhi.

Áánélliihyée neébe:

—Oo muurá dííbye. Téjyúu diityé pañe diibye Jóoda dííbyedívú méénútsóiibye.

⁶ Aanée ehdu Jetsóo diityéké néénetu idyéjuéhnejcúvú óómiyómé áákityéhi.

⁷ Áámekée tsiíñe neébe:

—¿Ímiááné muucá ámuha ménehcóhi?

Áánélliihyée néémeé:

—Éje, Jetsóoke muha ménehcó Natsarée múnáájpiíkye.

⁸ Áánélliihyée neebe diityéke:

–Tsuúcajáne muurá ámuhakye ó nées diibye o íjcyane. Aane ihdyu ámuha oke meméénúhajchíí médómájcodí íjtyékeé.

⁹ Ehdúu pajtyéné dííbyerée illu néhdújuco: “Úpée, Lli, u újcume táhójtširi íjcyámedítýú tsá tsáápiuba wágóóóvetúne.”

¹⁰ Áánáacáa Tsimóo Péédoro ínñitsúwá iwávitsuúcúne wállórhjícú llúúvájte avyéjúúbé únú múnájpi ‘Máácoó’ némeííbyé núúmího ímiánéjcuho.

¹¹ Árónáacáa Jetsóó nées dííbyeke:

–Íveekíami ehdu ú meénuj. Pícyo dínñitsúwa. ¿Aca tsá u wájácútu Llihíyóo néhdújuco o ícúbáhrámeííne?

*Llúúvájte avyéjúúbe éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 26.57-58; Mc 14.53-54; Rc 22.54)*

¹² Aamée diitye tsodáhómuu, íavyéjuúbee, duurúvájá tehmejtee, íjcyame tsúuca Jetsóoke iékéévéebeke dohjinúhi.

¹³ Áánemáa tsajtyémé dííbyeke Caipáa baabe Anáa jávu. Téjyúu téené pijcyábari diibye Caipáa páñétúejpi llúúvájte avyéjuúbe.

¹⁴ Diibyé muurá diityéké nehíjcyá pámeere óúúvéiyóné ihdétú tehjújuco tsaapi dsíjiveííne.

*Jetsóoke iúráavyeróné Péédoro tóónune
(Mt 26.69-70; Mc 14.66-68; Rc 22.55-57)*

¹⁵ Aanée Jetsóoke ditye tsájtyéébeke o úráavyéébema idyé Tsimóo Péédoro péé óóma páñétúejpi llúúvájte avyéjuube oke wájácú

néébema. Áánélliihyée oke pajtyétsoobe ihjyá llahájtsí míhllémeíñetu páñevu Jetsóoma o úcááveki.

¹⁶ Áánetuú diibye Péédoro coévá llééhowávúré áachí éhnejcúvu. Áánélliihyée ó ihjyúvá llééhówá tehmélema dibye téhdure iúcááveki. Áánélliihyée botsíi pajtyétsolle dííbyeke.

¹⁷ Aallée néé dííbyeke:

—¿Aca tsá Jetsóó mamyé mújeipi u íjcyatúne?

Áánélliihyée neébe:

—Tsáhaá, tsíjpiie oó.

¹⁸ Téjyúu tsuucówu tene néénéllii llúúvájte avyéjúúbé úníu múnáama tehméjté icyújuwááñúwatu píhmíme életu idyé píhmíbe Péédoro.

Llúúvájte avyéjuube Jetsóoke díllone

(Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Rc 22.66-71)

¹⁹ Áánáacáa llúúvájte avyéjuube Anáá dílló Jetsóoke ñná dibye úwáábohíjcyáne. Áhdurée díllóobe ímamyémú ñná méénuhíjcyáne.

²⁰ Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Muurá duurúvájá pañévú téhdure píhcyáávejáané pañévú míamúnááj píñévú ó úwáábohíjcyáhi. Tsá muurá mújyú téévénéúvú o íhjúvahíjcyatúne.

²¹ Aanéjñí muhdú oke ú díllóhi. Cáhawáá dílló táuwááboju lléébúacunúhíjcyámeke ditye uke íñéé ñná o úwáábohíjcyáne. Muurá íchihyi íjcyámé tsaate teene lléébúacunúhíjcyáme.

²² Áánélliihyée duurúvájá tehméébé néé dííbyeke:

—¿Íveekí ehdu ú áñujcú llúúvájte avyéjúúbeke? Ehduú néébere wábáajcáro dííbyeke.

23 Áanélliihyée Jetsóó nééhií:

—¿Aca ó allíhi? Cána oke diñej. Muurá ímiáané o nééhií. Aanéjii ¿íveekí oke ú wábáajcóhi?

24 Átsihdyúu Jetsóoke diibye Anáá wallóo dóhjúri pañétúejpi llúúvájte avyéjuube Caipáa éllévúréjuco.

Tsiiñe Péédoro tóónúmeíñe
(Mt 26.71-75; Mc 14.69-72; Rc 22.58-62)

25 Áanáacáa tétsihyéi Péédoro pihmírí diityéj piine íjcyáábeke néémeé:

—¿Aca tsá áadí mamyé múejpi u íjcyatúne?

Áanélliihyée ityóónúne neébe:

—Tsáhaá, tsíjpiye oó.

26 Áanélliihyée llúúvájte avyéjúúbé únú múnáadítyú díbyée íñúúmiho wáhdahíróóbé jééeebe nééhií:

—Ááneráhjané diityémá orívó bájú lliñe u íjcyáábeke ó ájtyumíhi.

27 Áronáacáa tsiiñe íllure tóónuúbe. Áanáacáa tsúuca cáraca májtsiváhi.

Pirááto éllevu Jetsóoke dítye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Rc 23.1-5)

28 Aanée tétsihdyu Caipáa jatu tsájtyémé Jetsóoke téené iiñújí avyéjuube Pirááto jávu. Áanáacáa tsúuca métsítsivéhi. Áijyúu dííbyeke tsájtyeme tsá úcáávetú tééj pañévú téeneríváa ímítyújtsámeímyé teene wañéhji májchó imájchójúcóityúrónéllíhye.

29 Áanélliihyée Piráátó diityé éllevu íjchívyéne néé diityéke:

—¿Aca ñná ímityúné áánu méénune ámuha meúúballé dííbyé hallúvu?

³⁰ Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Muurá díbye ímityuube íjcyátuca tsá muha metsíváítyuró diéllevu.

³¹ Áánélliihyée neébe:

—Ané wa ihdyu metsájtyéébeke meméénú muhdú ámuha jodíómú taúhbaju néhduú.

Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Árónáa tsá muha metáúhbáítyuró tsaaté dsíjívétsovu.

³² Ehdúu pajtyéné dííbyerée Jetsóó muhdú idsíjíveíñé néhdújuco.

³³ Áábekée Piráátó ihjyá pañévu ípíúváábeke nééhií:

—¿A uu jodíómú avyéjuúbe?

³⁴ Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—¿A uure ehdu oke u nééhií, mityá tsaate uke néhijcyánéré oke u nées?

³⁵ Áánélliihyée Piráátó nééhií:

—Tsá muurá jodíómuube o íjcyatúne. Muurá ihdyu dimúnaaré llúúvájte avyéjujtémá ¿ñné hallútútá uke tsiva taéllevuj? ¿ñné táhjáa ímityúné ú meénuj?

³⁶ Áánélliihyée neébe:

—Tsá íñújíene táavyéjú íjcyatúne. Muurá íñújí avyéjúejpi o íjcyaca támamyémú táhallútú méénúiyá oke ditye iékéévétuki.

³⁷ Áánélliihyée Piráátó nées dííbyeke:

—¿Áánélliihyéhaca ihdyu diibyējuco uu ávyējuúbe?

Áánélliihyée neébe:

—Éée, diibyējuco oo ímiáájuvúu míamúnáake o wáájácútso ííñujívú o tsíímávámeíbye. Aane ímilléjúco táuwaáboju illéébóne cáhcujtsóne.

³⁸ Áánélliihyée Piráátó néehíí:

—¿Aca ñná teene ímiááju?

Ehdúu dííbyeke íñéene ihjyá pañétú íjchívyéne neebe dííbyeke tsívámeke:

—Áánerá tsá dibye ímítuube íjcyatúne.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíñe

(Mt 27.15-31; Mc 15.6-20; Rc 23.13-25)

³⁹ Muurá ámuha paíjyuva pajtyété wañéñjì pañe cuvéhóójari íjcyámedítu tsáápí hallúvú méihjyúváábeke ó ichívyétsohíjcyáhi. Aane ¿íhya ámuha méimíllé diibye ámúhá avyējuúbeke o ácádsíjcaáyóné téijyu?

⁴⁰ Ehdúu Piráátó néérónáa páméhcobaré néehíí:

—¡Tsáhaá, tsá dííbyeke u ácádsíjcaáyóityúne! ¡Barabáakéré u íjchívyetsóné muha méimílléhi!

Ácoocáa diibye Barabáa ávyétá imítuube íjcyabe cuvéhóójari téijyu.

19

¹ Aanée ehdu ditye néénéllii awáá Piráátó ílluréjúco Jetsóodívú táuhbané ítsodáhómuke ditye dííbyeke iwátsíhcyuki.

2 Aamée ánetóonetu cháhiwa imyéenuwávú ávohjácó dííbyeke. Áánemáa dííbyeke uácómé wájyamu duujínuúdú nééjacobávu.

3 Áánemáa dííbyé úniúvú ijcyáne illu wáñécohíjcyáme:

—¡Nóóooj, maímijyu áánu jodíómú avyéjuúbej!

Ehdúu iwáñéjcóne néemere wábáácohíjcyá dííbyeke.

4 Aanée tsiíne Piráátó dííbyekée tsájtyéme éllevu ipyééne néehíí:

—Cáhawáá íllevu dííbyeke o íjchívyétso ámuha mewáájácu ímiááné dibye ímítyuube íjcyatúne.

5 Ehdúu inééne Jetsóoke dibye píúvaabe úújeté diityé úmíwávú ánetóóné chahííwavu ditye ávohjácónema. Téhdurée wájyamu duujínuúdú nééjavu ditye úácójama dííbye. Áábedítýúu neebe Piráátó diityéke:

—Éje, áánu muuráhaja.

6 Áábekée llúúvájte avyéjútémá duurúvájá tehmejté íájtyúmíne kéévánécoba néehíí:

—¡Áábyedívú wátyétyehcútsó páwachékevu!
¡Tsáma wátyétyéhcutso!

Áánéllihyéé neebe Piráátó diityéke:

—Wa ihdyu metsájtyéébeke ámuháyé méwátyetyéhcu. Tsá muurá ímítyuube dibye íjcyatúne.

7 Áánéllihyéé néeme dííbyeke:

—Árónáa ihdyu múúhá taúhbaju néhdújuco dibye dsíjiveíñé íveekí Píívyéébé Hájchidi dibye díllómeíhíjcyáné déjúcotu.

8 Ehdúu ditye néeneri Piráátó mítyane íllityéhi.

9 Áanemáa tsiíñe ihjá pañévú itsájtyéébeke neébe:

—¿Aca kiá múnáajpí uú? Aanée tsá dibye añújcutúne.

10 Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—¿Aca íveekí tsá oke u añújcutúne? ¿Aca tsá u wáájacutú o néėjuri páwachékevu uke ditye wátyétyéhcúiyóne? Téhdure ¿a tsá u wáájacutú uke téénetu o pájtyetétsóiyóne?

11 Áánélliihyée neebe Jetsóo:

—Ávyeta muurá tsá muhdú oke u méénúityuró Píívyéébe ímíllétuca. Muurá íñe diélllevu oke tsívame díehníñevu ímityúné meenuhi.

12 Ehdúu Jetsóo néénéllii Piráátó imíllerá dííbyeke iácádsíjcaáyóne. Áronáacáa nééme kéévánécoba dííbyeke:

—Muurá áádikye u ácádsíjcaáyóhajchíí tsá páñétúejpi avyējuube Tséétsáma ímí u íjcyáityúne. Muurá iiye ávyjúúbedi díllómeímyé íllure ehdíívallé dííbyeke.

13 Ehdúu ditye néénéllii ihjá pañétú ijchívyétsoobe Jetsóoke. Áanemáa ácúúveebe íavyjúú iyyáwá néwayúúnetu níjcyómeíñe hallúvu. Tétsíí mémée heeberéómú ihjyúrí Gabááta.

14 Téijyúu cójípíne péjcore teene pajtyété wañéhjí lléeváíñáaaca. Áijyúu Piráátó néé diityéke:

—¡Aabye ámúhá avyējuúbe!

15 Áronáacáa kéévánécoba néémeé:

—¡Wa ihdyu dííbyedívú wátyétyehcútsó páwachékevu dibye idsíjíveki!

Árónáacáa neebe diityéke:

—Árónáa tsáháubá ámuha jodíómú avyējuúbedívú o wátyétyécútsóítyuró páwachékevu.

Ehdúu dibye néérónáa llúúvájte avyējujte néé dííbyeke:

—¡Árónáa íjcyaaabe apáábyéré páñétúejpi múúhá avyējuube Tséétsaá!

¹⁶ Ehdúu éhnííñevúré ditye néénéllii ílluréjuco Piráátó íhvejtsóné diityédívú ditye dííbyeke iwátyétyéhcu páwachékevu. Áábekée tsajtyémé iwátyétyéhcióhullévu.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne

(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Rc 23.26-43)

¹⁷ Aabée Jetsóó tsajtyé dííbyeke ditye wátyétyéhciówachéké ‘Niwáupáájí’ némeítsíí heeberéómú ihjyúrí ‘Góógota’ némeítsihvu.

¹⁸ Áábekée tétsihvu wátyétyehcúmé téwachékevu. Áhdurée téjyju tsaatétsikye wátyétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcuváácutu.

¹⁹ Ájyúu Piráátó néé ditye téwachéketu ipícyo íllu nééneé: “Jetsóó Natsarée múnáajpi jodíómú avyējuúbe.”

²⁰ Aanée mítyame éévehíjcyá píhíré tétsii Jerot-saréetu íjcyánéllíihye. Caatúvánée heeberéómuu, gríéégomuu, romáánómuu, éhdúmé ihjyúri.

²¹ Ehdúhjáa Piráátó cáátúnúnéllii dííbye éllevu llúúvájte avyējujte ipyééne néé dííbyeke:

—Tsáháa u cáátúnúityuró jodíómú avyējuube dibye íjcyane. Úpée ú caatúnúiyá iiye jodíómú avyējuúbedi dibye díllómeíhijcyáne.

²² Árónáacáhjáa neébe:

—Áronáacáa tsúúca o cáátunúné óvi éhduréjuco.

²³ Aanée tsodáhómú dííbyeke iwátyétyehcúné iníjkevádú dííbyé wajyámúúné wátújcatsíhi. Áánetúu tsaja cááméjácoba tsá ditye píívyetétú muhdú iácújcatsíñe.

²⁴ Áánéllihyéé néjcatsímye:

—Íjyáhoba tsá medováájcóityúne. Metsu menéhco muucá tene dómajcómé teeja itsájtyeki. Ehdúu pajtyéné tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébé waajácúháámitu illu tene néhdújuco: “Táwajyámúúné wátújcatsímye. Áánetu ícyaaméjácóbá hallúvú nehcomé muhnéjáj teja íjcyaiñe.”

Ahdújucóo ímiááné tsodáhómú méénune.

²⁵ Áijyúu tétsihyi dííbyéj tsííjuu, dííllé naálee, Créopá taaba Maaríaa, Maaría Madarénaa, éhdume.

²⁶ Téhdurée ivámeíwu oke dibye néhíjcyaaabe tsííjú úníuri o íjyócunúubeke ííténe neebe díílleke:

—Wáhaj, aadi muurá tsaapi daáchi.

²⁷ Átsihdyúu oke neébe:

—Aalle, muube, díítsííjuú.

Áánéllihyéé tahjyávuréjuco díílleke o tsájtyene.

Jetsóo dsíjívéne

(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Rc 23.44-49)

²⁸ Aanée téijyu tsúúca páneere pájtyeíñe éévé úújeténé Jetsóo iwáájácúne nééhií:

—Ó adóiyáhi. Ehdúu neebe tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébé waajácúháámitu tene néhdújuco.

29 Áánélliihyée bíínójpácýó kiwátyé llíyíhlló pañe íjcyánetu wáýámúihdsidú nééne iééniyóné úméhéí nájcautu ipícyóóne cújuuvémé dííbyeke.

30 Aanée ííhásihdyu neébe:

—Áyu, ícyooca ihdyu páneere nijkéváhi.

Ehdúu inétsihdyu ílluréjuco dibye dsíjívéne.

Tsodáhó Jetsóoke cáváajcáróne

31 Ááné tsíjyúu pajtyété wañéhjí lléeváíñéllii tsá ditye ímíletú ítémejóóné téwachékéjíturé íjcyane. Áánélliihyée nééme Piráátóke dibye ityáúhba ítsodáhómuke ditye ítyájkíííñé iwáíhyáñu íícúí ditye ídsíjívé ditye tétsihdyu iníítyétsómeke tsiéllévúréjuco ipícyoóki.

32 Ahdújucóo dibye néénéllii tsodáhómú pééme wáíhyañúné Jetsóo únútu panéjcvátú íjcyámútsí tájkiííñe.

33 Áánetúu Jetsóoke ditye wáíhyañúíyónáa tsáhájucóo dibye bóhítúne. Áánélliihyée tsáhájucóo ditye wáíhyañutú dííbyé tájkiíícyu.

34 Áronáacáa tsodáhó dííbyeúvuke íáámíhotu cáváajcáro aamúbari. Áhejútúu tújpácýoma nújpacyo íjchívyéhi.

35 Ehdúu ímiáané tene pájtyene o ájtyumíne íñe ó úúballéhi. Aane ihdyu óvíí ámuha mécáhcujsóhi.

36 Ehdúu Jetsóoke tsodáhómú ítyájkííícyú tsá wáíhyáyotú tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébe íwaajácúháámitu íllu néhdújuco: “Tsá dííbyeke tsátsííuba ditye wáíhyáyóityúne.”

37 Téhdure téhaamítú nééneé: “Ditye cáváájcoóbeke ííteímye.”

Jetsóó íitémeho ditye cúúune

(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Rc 23.50-56)

38 Áané boonéhjáa Arimatéa cóomi múnáajpi Jotséé ávyéjuté apííchoríi teevétariyé Jetsóoke úráávyehíjcyaaabe táúmeí Piráátokes dííbyeúvú íitémeho icyúúuki. Ahdújucóo dibye ájcune dibye icyúúuki.

39 Téijyúhjáa dííbye éllevu Nicodéémó tsáá tsáijyúu pejco Jetsóoma íhjúvájeebe. Aabéhjáa tsivá mííraá, áároe, íjcyáné pacúúcuma úméváné duurúbajpácýó 30-áámú íjcyane.

40 Ááneríhjáa wájýámubááné imúríjchóne bííjínúmútsí dííbyeúvuke dityée íitémeho icyúúu méénuhíjcyádújuco.

41 Aanéhjáa dííbyeúvuke ditye wátyétyéhcúné úníuri bajtsóháñé íjcyátsihdyu níkyehéjú behéjure tsaatékéi ditye pícyóótuhéju.

42 Áhejú pañévúhjáa dííbyeke cúúumútsí píhíré tétsihdyu téheju néénéllííhye. Ehdúhjáa meenúmé wáyeéévéjcoójí ihde ditye ímíbáchómeíhíjcyajcoójí tsíijyu téjcoojí íjcyáíñéllííhye.

20

Jetsóó dsíjíveebe bóhíne

(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Rc 24.1-12)

1 Aanéhjáa teene wáyeéévéjcoójí boonétú tsííñé tsemáánaréjuco déjúcoóvejcoójí Maaría Madaréná péé pejcojuco Jetsóo nijkye úújetéle. Aalléhjáa úújeté téhejú watájcó nééwáyúcoba íínétsámeíñevu.

2 Áánélliihyéhjáa íícúí dsíinéeríyé tsááalle Tsimóo Péédorómá muhcsi meíjcyámútsikye neeváhi:

—¡Ávyéjúúbeúvú íitémehóha újcujémé níkyéhéjú pañétu! ¡Aane tsá mewáájácutú kiávú ditye tsájtyene!

3 Áánélliihyéé muhcsi téhullévú mepéé dsíinéeríye.

4-5 Aanée íícúí o dsííneebe Péédoró íhdéré o úújetéébé téhejú pañévú úcáávétuube íúmíwatúré ó dújuúcunú íbíjínubááneréjuco téhejú pañe íjcyane.

6 Áánáacáa botsíi Péédoro tadyéjutu wájtsiibe tsapéhdú úcaavé pañééhejúvu. Aabée idyé ájtyumí wájýámubááneréjuco téhejú pañe íjcyane.

7 Índyúbárée íhñíwau bíjínúmeíba béwánúmeíba ájtyúmíibe.

8 Áábe déjutúu o úcááveebe teene o ájtyúmíne botsíi ó cáhcujtsó ímiáané Jetsóó bóhííne.

9 Aanée tsáhái tsijtye wáájácutú ehdúhjáa díbye bóhíííne tsúúcajátújuco Píívyéébe néhíjcyané dííbyé waajácúháámitu cáátuvané íéévehíjcyaróne.

10 Ehdúu muhcsi teene maájtyúmíne ílluréjuco meóómiíne.

*Maaríá Madarénadívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mc 16.9-11)*

11 Áánetúu Maaríá Madaréná tsiííne níkyéhejúvú péélléváa táállere téhejú pañe dújúcohíjcyáhi.

12 Aalléváa ájtyumí míityétsi níjkyéjì múnáajtétsí tsítsíj íwajyámúúné néémutsi ácuúcunúné Jetsóó íitémehó boonééhájtíri panéjcuváácuri íhñíwáú icyánéjcurii, íjtyúháácýú icyánéjcurii, ehdu.

13 Aamútsiváa néé díílleke:

—Muúllej, ¿íinerí ú tahíjcyáhi?

Áánélliihyéváa neelle diityétsikye:

—Ávyéjúúbé íitémehóha kiávú ditye tsájtyéneri ihdyu ó tahíjcyáhi.

¹⁴ Ehdúváa íñétsihdyu révoúcunúllé ájtyumí tsaapi íjyócunúúbeke. Árónáacáváa tsá dille wáájácutú Jetsóo díbye íjcyane.

¹⁵ Aabéváa idyé néé dílleke:

—Muúllej, ¿aca muucá u néhcolle eene ú tahíjcyáhi?

Áánélliihyéváa tétsii íjcyane bajtsó tehméébekéré iwáábyúne neéle:

—Tsájyúne múu uure íitémeho tsítsihvu u íñétsóhajchíi ihdyu oke duubállé kiávúhjané u pícyoone o tsájtyeki.

¹⁶ Árónáacáváa díllöobe imyémeri dílleke. Áánélliihyéváa dííbyedívú iwááne ‘¡Rabónij!’ neelle muuha heeberéomú ihjyúrí ‘Ávyéjuúbej’ nééiyóne.

¹⁷ Áánélliihyéváa neebe dílleke:

—Oke dácádsíjcaáyo. Tsáhái muurá cáámevu Llihíyo éllevu o péétune. Áánéllii tahñéjte éllevu pééne duubállé tsúúca o pééiñe Mépiivyéébe éllevu.

¹⁸ Ahdújucóhjáa dille múúha éllevu itsááne múúhakye úúballéváné dííbyeke íajtyumíne. Áhdurée úúbállele muhdú díbye dílleke nénehji.

Ímamyémudívú Jetsóo bóhówaavéne

(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Rc 24.36-49)

¹⁹ Aanée téjcoojíré tsemáána tújkévajcójí pejco muha tsatsíhyí tsájá pañe. Aamée cóhpé muha

méwátajcó llehówááné tsíjtyé apííchori. Áánetúhjáa Jetsóó múhdutú iú cáávéne múúhake nééhií:

—¡Ámuúhaj! ¿A ámuha méjicyaraj?

20 Ehdúu múúhake iñéene úújétsoobe íhyójtšícútu ditye wátyétyehcúné añúííhyóhejúcu. Téhdurée tsaapi cáváajcáróhejúvú múúhake úújétsoobe. Ááneríi mítyane muha méimíjyuuvé Jetsóoke maájtyúmíneri.

21 Átsihdyúu neebe múúhake:

—Óví ímí ámuha méjicyáhi. Ókée ííñujívú ámuha éllevu Llíhíyó wáallohdu idyé ámúhake ó wallóó táuwááboju wáájácútúme éllevu.

22 Ehdúu néébere múúhake íbátsúhcúne nééhií:

—Óví ámúhá pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéhi.

23 Muurá tsaate ímityúné méénune diityémá ámuha meímíbájchómé hallúrí tsáhájucó tene íjcyáityúne. Áánetu diityémá ámuha meímíbájchótúmé hallúrí íjcyaiñé diityé imítyu.

Tomáá Jetsóoke íajtyúmínemáyé cáhcujtsóne

24 Ehdúu Jetsóó múúhadívú bóhówáávénáa tsá Tomáá múúhama íjcyatú dííbyere ‘Jemééro’ némeííbye.

25 Áábekée muha meúúbállérónáa neebe múúhake:

—Dííbyé hojtsícutu añúííhyóhejúcú íjcyáneri táhójtšíwa o úácótúhajchíí tsá o cáhcújtsóityú dííbyeke. Áhdure dityée cáváajcóhéjuri o úácótúhajchíí tsá o cáhcújtsóityúne. Ehdúu neebe Tomáá múúhake.

26 Átsihdyúu 8 coojívatu tsiíñe muha tsájá pañe meíjcyánáa tsúúca múúhamájuco diibye Tomáa. Aanée idyé cóhpé muha lléhowááné mewátájcónáa tsiíñe Jetsóó múúha éllevu iúcaávéne nées múúhake:

—¡Ámuúhaj! ¿A ámuha méíjcyaraj?

27 Átsihdyúu Tomáake neébe:

—Ayúwa díhyójtswa duácó íñe añúííhyóhejúcú táhójtscutu íjcyánerij. Téhdure ú uacoó íñee oke ditye cáváájcóhéjuri. Ááne tsá éhniíñevuré cáhcújtsótuube u íjcyáityúne.

28 Áánélliihyée Tomáa botsíi icyáhcújtsóne néehíi:

—¡ímiáánéjucu Tápiivyéébé uu Táavyéjuúbe!

29 Áánélliihyée Jetsóó nées dííbyeke:

—Oke u ájtyúmínemáyé botsíi ú cáhcujtsó o bóhiíne. ¡Máimijyu ihdyu ditye íjcyane íájtyúmíturóné cáhcujtsóme! Ehdúu Jetsóó néehíi.

Íhyaamí pañe cáátuváné íñnetú meke píaabóne

30 Aabée mítyane méénuráityúronéhjí muha ímamyémú meííténáa méénuhíjcyáné tsá páneere o cáátúnutúne.

31 Áronáa ihdyu téenetu tsáneetsa ó caatúnú ámuha mecáhcújtso ímiáánée diibyéjucu Críjto Píivyéébé Hajchi míamúnáake pájtyetsoobe íjcyane. Áánéllii dííbyeke cáhcujtsómé tsá wágóóóvéityúne.

21

Tsiíñe ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne

1 Áané boonétúu tsiĩne Jetsóó bóhówaavé múuhadívú ‘Tibéeria’ némeíñé unéú úníuri muha illuume meíjcyámedívu:

2 Tsimóo Péédooro, Tomáá díbyere ‘Jeméero’ némeíbyee, Gariréá iĩñújiri íjcyacóómí Canáa múnáajpi Natanaéee, Tsebedéó hájchimútsí muhtsi, tsíjtyetsí múúháejtési, éhdúmedívu.

3 Áijyúu Tsimóo Péédooro ‘ói ó tsínuutéhi’ néénéllii muha menéehí:

—Métsu bo tsaméhjí mepéekí. Ahdújucóo muha mǎneri mepéeme tépejco metsínuurómé tsá metáávatúne.

4 Aanée tsúuca metsítsíívénáa tééú úníuri íjcyáabeke muha máájtyúmíromé tsá mewáájacutú díbyeke.

5 Aabée múúhake néehí:

—¿A ámuha métaávaj?

Áánélliihyée muha menéehí:

—Tsáhaá, keenéiyóhaja.

6 Áánélliihyée neebe múúhake:

—Cáhawáá tsíñejcu metsínuj. Ahdújucóo tenejcu muha metsínuume meújcune mítyane ámómeke. Aamée ávyetá padúúcú néemeke tsá muha meíhnahootú meíjchívyetsóné mǎné pañévu.

7 Áánáacáa díbyeke o wáájacúne Péédoróké o néehí:

—¡Áánerá Ávyéjuube Jetsóó aábye!

Ehdúu o néénemáyé Péédooro íícúí íwajyámuvu iúcaávéne cátsíñiivyé tééú pañévú díbye éllevu ipyéekí.

8 Áánetúu ihdyu muha choocói tsínucóóhó lílcyúhcoméré mepée 100 éévetá hajchótáubáhjáa muha úníutu meíjcyame.

9 Aamée muha meíjchivyémé máájtyumí tétsihyi cúújúwatu amóóbé wáhjámeíñé úníuri pááaho íjcyane.

10 Áánáacáa Jetsóó néé múúhakyé:

—Ámúhaj táávatu tsaatéké metsíva.

11 Áánéllihyéé Pééodoro tsínucóóhó amómema lliúcú íjchivu 153-meva íjcyámema. Árómé padúúcuríi tsá técooho móhtóbatúne.

12 Átsihdyúu neebe múúhakyé:

—Ayúwa mémajchóvaj.

Aanéé tsá tsáápíuba díllotú dííbyeke múha díbye íjcyane pámeeréé dííbyeke muha mewáájácúnéllíihye.

13 Áámekée múúhakyé amóóbeke páááhoma wájtuúbe.

14 Ehdúu Jetsóó tsiíñe múúhadívú bóhówaavé tsúuca pápihchúú íjyúvájucó ípyée idsíjívétsihdyu bóhííbe.

Péédorómá Jetsóó íhgyuváne

15 Aanée muha memájchóné níjcautu neebe Tsimóo Péédoróke:

—Tsimój, Jonáá hajchi u íjcyaaabe, ¿a ímiááné oke ú wáyúú íjtye díñahbéjté oke wáyúúné ehnííñevu?

Áánéllihyéé neébe:

—Ééé Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wáyune.

Áánéllihyéé Jetsóó néehíí:

—Ané óoma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke ditye téhmedu.

16 Átsihdyúu idyé tsiíñe neébe:

—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaaabe, ¿a ímiááné oke ú wajyúhi?

Áánélliihyée neébe:

—Éée Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.

Áánélliihyée idyé neébe:

—Ané óoma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke ditye téhmedu.

17 Átsihdyúu tsiíñe neébe:

—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaaabe, ¿a ímiááné oke ú wajyúhi?

Aanee Péedoróké ídátsó pajtyé 3-ijyúvájucu bīwáánéré dibye díllone. Aabée néehí:

—Ávyéjuúbej, muurá tsá ñná u túhúlletúne. Aabe muurá ú waajácú ímiááné uke o wájyune.

Áánélliihyée idyé neebe dííbyeke:

—Ané óoma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke ditye téhmedu.

18 Muurá u óváhtsáné hajchótá uure díwajyámuunévú u újcámeíñe ú úllehíjcyá u ímílléhulléhji. Aabe u kéémécooca muurá tsíjtyeréjucu uke díwajyámuunévú iújcóóbeke tsájtyeíñe u ímíllétúróhullévu.

19 Átsihdyúu idyé neebe dííbyeke:

—Aabe wa ihdyu ehdu uke o néérónáa oke duráávyej. Ehdúu Jetsóó néé Péedoróké dibye

iwáájácu muhdú dííbyeke iúráávyéné níjcaúvú
idsíjíveneri dibye Píívyéébé ihtsútú bóhówájtsoíñe.

Jetsóó ivámeíwu iñéébedítú úúballéne

²⁰ Aanée tétsihdyu Pééodoro révoúacunú Jetsóo déjutu ivámeíwuúu oke dibye néébe o péébeke. Ópée muurá dííbyé úníuri nihñéré majchóri muha meíjcyánaa o íjcyaaabe ó dilló dííbyeke caabyé múúhadítú dííbyedívú méénútsoíñe.

²¹ Áábekée Pééodoro oke ííténe née Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, ¿ácooca áánu muhdú íjcyaaáhi?

²² Áánélliihyée neébe:

—Muurá o ímílléhajchíí tsá dibye dsíjívéityú múijyú tsiíñe o tsááiñévújuco. Árónáa óvíjyacóóné téeneri u íjtsámeíñe. Wa ihdyu oke duráávyej.

²³ Ehdúu Jetsóó óhdityu nééné uubállé tsújaavé cahcújtso múnáadi múijyúvánhjáa o dsíjívéjúcóóityúné uubáalle. Árónáacáa ihdyu tsá tehdu dibye néétune. Muuráhjáa ihdyu íllure neebe dibye ímílléhajchíí o íjcyaiñé múijyú dibye tsááiñévújuco. Áánemáa neebe téeneri Pééodoro íjtsámeíjyúcóótuki.

²⁴ Aane íñe tsaapi Jetsóo mámyé o íjcyaaabe íhyaami ó caatúnú muhdúhjáa páneere dibye méénuhíjcyanéhjí o ájtyúmíibe dibye úwáábohíjcyanéhjí o lléébone. Aane méwaajácú íhyaamítú cáátuvané ímíáané íjcyane.

²⁵ Áhdure íjcyaróné mítyane tsíñehjí Jetsóope íjñiri íjcyácooca méénuhíjcyanéhjí. Aane muurá

páneere mecáátúnuca ííñujívú tsá waajácúhaamíne
úújetéityuróne. Áyu tehdújuco.

Píivýéébé ihju: jetsocríjyodítýú cáátúnuháámi
New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bora

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Boara [boa], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bora

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

6f878dbd-e896-5e27-b788-1442926dfc48